

Βρυξέλλες, 19.6.2020
COM(2020) 252 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ**

Έκθεση σχετικά με τις εκλογές του 2019 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

{SWD(2020) 113 final}

1. Εισαγωγή

Οι εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποτελούν μια από τις μεγαλύτερες δημοκρατικές διαδικασίες στον κόσμο. Τον Μάιο του 2019 οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέλεξαν απευθείας 751 βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου¹ ανάμεσα σε περισσότερους από 15 000 υποψηφίους, ενώ ψήφισαν πάνω από 250 εκατομμύρια ψηφοφόροι στην Ευρώπη.

Το πρωτοφανές υψηλό ποσοστό συμμετοχής στις εκλογές του 2019 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (στο εξής: εκλογές), το υψηλότερο των τελευταίων 25 ετών, δείχνει τον δυναμισμό της δημοκρατίας μας και την ανανεωμένη ενεργό συμμετοχή των πολιτών της ΕΕ, ιδίως της νεολαίας της, στη διαμόρφωση του μέλλοντος της ΕΕ. Η μετεκλογική έρευνα δείχνει ότι οι πολίτες της ΕΕ θεωρούν ότι η φωνή τους μετράει στην ΕΕ όσο ποτέ άλλοτε². Έχε ξεκινήσει ένας γνήσιος ευρωπαϊκός διάλογος για θέματα όπως η οικονομία, η κλιματική αλλαγή και τα ανθρώπινα δικαιώματα και η δημοκρατία³.

Οι εκλογές αυτές ήταν επίσης οι πλέον ψηφιακές εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Μεγάλο ποσοστό των πολιτών της ΕΕ χρησιμοποιεί το διαδίκτυο⁴, ενώ οι διαδικτυακές πηγές και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διαδραματίζουν αυξημένο ρόλο στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δημοκρατικού διαλόγου μας, παρέχοντας στους πολιτικούς παράγοντες πρωτοφανείς ευκαιρίες για να περάσουν το μήνυμά τους και στους πολίτες ακόμη μεγαλύτερη πρόσβαση στον διάλογο.

Το σκάνδαλο της Cambridge Analytica⁵ αποκάλυψε τη σκοτεινή πλευρά αυτής της προόδου.

¹ Στις 31 Ιανουαρίου, το Ηνωμένο Βασίλειο αποχώρησε από την ΕΕ και οι εκλεγμένοι βουλευτές του Ηνωμένου Βασιλείου έπαψαν να είναι βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Συνεπώς, ο συνολικός αριθμός των ευρωβουλευτών μειώθηκε από 751 σε 705, με τις 46 από τις 73 έδρες που εκκενώθηκαν από το Ηνωμένο Βασίλειο να διατηρούνται ως εφεδρικές για τις νέες χώρες που θα προσχωρήσουν στην ΕΕ. Οι υπόλοιπες 27 έδρες αναδιανεμήθηκαν μεταξύ 14 χωρών της ΕΕ, ώστε να αποτυπώνεται καλύτερα η αρχή της φθίνουσας αναλογικότητας, ως εξής: Γαλλία (+5), Ισπανία (+5), Ιταλία (+3), Κάτω Χώρες (+3), Ιρλανδία (+2), Σουηδία (+1), Αυστρία (+1), Δανία (+1), Φινλανδία (+1), Σλοβακία (+1), Κροατία (+1), Εσθονία (+1), Πολωνία (+1) και Ρουμανία (+1). Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση έχουν προσαρμοστεί ώστε να αποτυπώνεται η εν λόγω μεταβολή.

² Το 56 % συμφωνούν ότι η φωνή τους μετράει στην ΕΕ (το πλέον θετικό αποτέλεσμα από την πρώτη φορά που τέθηκε το συγκεκριμένο ερώτημα το 2002). Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *The 2019 post-electoral survey*, σ. 11, βλέπε: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/post-election-survey-2019-complete-results/report/en-post-election-survey-2019-report.pdf>.

³ Με βάση πάνω από 11 000 στοιχεία εκλογικού υλικού, όπως αφίσες, τηλεοπτικές διαφημίσεις, αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και έντυπες ανακοινώσεις 418 πολιτικών κομμάτων ή υποψηφίων, καθώς και 193 επίσημους λογαριασμούς στο Facebook, το European Elections Monitoring Center (Κέντρο Παρακολούθησης των Ευρωεκλογών) εντόπισε τα συνηθέστερα ζητήματα που προέκυψαν στο πλαίσιο των προεκλογικών εκστρατειών, δηλ. «Ευρώπη» (15 % επί του συνόλου των θεμάτων), ακολουθούμενη από τις «αξίες», τα «οικονομικά θέματα», τα «κοινωνικά θέματα» και το «περιβάλλον». Βλέπε Bengt Johansson and Edoardo Novelli, «2019 European elections campaign – Images, topics, media in the 28 Member States», 9 Ιουλίου 2019, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e6767a95-a386-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>.

⁴ Οι περισσότεροι πολίτες της ΕΕ χρησιμοποιούν το διαδίκτυο τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, ενώ οι μισοί σχεδόν από αυτούς (45 %) το χρησιμοποιούν πλέον ως την κύρια πηγή ενημέρωσής τους για τα πολιτικά θέματα της χώρας τους και για να ενημερωθούν για την ΕΕ. Τακτικό Ευρωβαρόμετρο 90 – Η χρήση των μέσων ενημέρωσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Δεκέμβριος 2018, <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/86432>.

⁵ Το σκάνδαλο ξέσπασε το 2018 μετά από αναφορές, μεταξύ άλλων από πρώην υπαλλήλους της Cambridge Analytica, εταιρείας παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, ότι η Cambridge Analytica είχε παραγγείλει εφαρμογή που διατέθηκε

Έφερε στο φως μικρές παρεμβάσεις στις εκλογές μέσω της εκμετάλλευσης των διαδικτυακών κοινωνικών δικτύων με σκοπό την παραπλάνηση των πολιτών και τη χειραγώγηση του διαλόγου και των επιλογών των ψηφοφόρων,⁶ με την απόκρυψη ή την παραποίηση βασικών πληροφοριών όπως η προέλευση και η πολιτική σκοπιμότητα των επικοινωνιών, οι πηγές και η χρηματοδότησή τους.

Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα μπορούσαν επίσης να χρησιμοποιηθούν με συγκεκαλυμμένο και παράνομο τρόπο για τη στοχευμένη απεύθυνση περιεχομένου χειραγώγησης στους πολίτες. Τα συμπεράσματα ως προς τη συμπεριφορά των πολιτών με βάση τη μελέτη της διαδικτυακής τους δραστηριότητας χρησιμοποιήθηκαν για να χειραγωγηθούν τα συστήματα των επιγραμμικών πλατφορμών με σκοπό την τεχνητή μεγέθυνση του εν λόγω περιεχομένου. Υπάρχουν και άλλες διαδικτυακές τεχνικές παρέμβασης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν, περιλαμβανομένων των κυβερνοεπιθέσεων και της παράκαμψης των παραδοσιακών εκλογικών διασφαλίσεων, όπως οι κανόνες χρηματοδότησης.

Πριν από τις εκλογές, η Επιτροπή ανακοίνωσε δέσμη μέτρων (στο εξής: δέσμη μέτρων για τις εκλογές) με στόχο την αντιμετώπιση των εν λόγω προκλήσεων και τη συμβολή στη διασφάλιση ελεύθερων και δίκαιων εκλογών. Η δέσμη μέτρων προώθησε την ολοκληρωμένη προσέγγιση και την αμοιβαία στήριξη μεταξύ των αρμόδιων αρχών, στις οποίες συνέβαλε η δημιουργία εκλογικών δικτύων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Βασίστηκε στη μακροχρόνια συνεργασία με τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των εκλογών και ζήτησε τη βελτίωση της διαφάνειας κατά τη διεξαγωγή των πολιτικών εκστρατειών, παρέσχε αυξημένη σαφήνεια σχετικά με την εφαρμογή των απαιτήσεων για την προστασία των δεδομένων στο εκλογικό πλαίσιο, προώθησε την εποπτεία από τις αρμόδιες αρχές και την προστασία έναντι των κυβερνοαπειλών καθώς και την αυξημένη επίγνωση και ετοιμότητα για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του διαδικτυακού περιβάλλοντος⁷.

Το συμπόσιο της Επιτροπής για τα θεμελιώδη δικαιώματα τον Νοέμβριο του 2018 είχε θέμα τη Δημοκρατία στην Ευρώπη. Στην εν λόγω εκδήλωση υψηλού επιπέδου προσδιορίστηκαν τρόποι για την προώθηση της ελεύθερης, ανοικτής και υγιούς δημοκρατικής διακυβέρνησης σε μια εποχή χαμηλής συμμετοχής των ψηφοφόρων στις εκλογές, λαϊκισμού, παραπληροφόρησης και προκλήσεων για την κοινωνία των πολιτών⁸.

Η δέσμη μέτρων για τις εκλογές, σε συνδυασμό με τις πρωτοβουλίες της Επιτροπής για την

στους χρήστες του Facebook με σκοπό τη συγκομιδή δεδομένων των χρηστών και του κύκλου επαφών τους, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν στη συνέχεια με σκοπό τη στοχοθετημένη απεύθυνση πολιτικών μηνυμάτων στο πλαίσιο διαφόρων εκλογών κατά τα επόμενα έτη. Συλλέχθηκαν δεδομένα από πολίτες των ΗΠΑ και από πολίτες σειράς κρατών της ΕΕ. Οι ρυθμιστικές αρχές προέβλεψαν σε ενέργειες παρακολούθησης.

⁶ Για παράδειγμα, μέσω της στοχοθέτησης συγκεκριμένων μειονοτήτων και ευάλωτων ομάδων [βλέπε σχετικά το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 10ης Οκτωβρίου 2019, σχετικά με την ξένη παρέμβαση σε εκλογικές διαδικασίες και την παραπληροφόρηση σε εθνικές και ευρωπαϊκές δημοκρατικές διαδικασίες [2019/2810(RSP)].

⁷ Εκδόθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 2018, Κατάσταση της Ένωσης 2018, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_18_5681.

⁸ https://ec.europa.eu/info/events/annual-colloquium-fundamental-rights/2018-annual-colloquium-fundamental-rights-2018-nov-26_en.

παραπληροφόρηση –τον κώδικα δεοντολογίας για την παραπληροφόρηση⁹ και το σχέδιο δράσης κατά της παραπληροφόρησης¹⁰, καθώς και το σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και τις δραστηριότητες ανάλυσης και ευαισθητοποίησης των ειδικών ομάδων στρατηγικής επικοινωνίας (StratCom) της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ)–συνέβαλαν στη διασφάλιση της ακεραιότητας της εκλογικής διαδικασίας και της εμπιστοσύνης των πολιτών σ' αυτήν, η οποία βελτιώθηκε.¹¹

Με βάση τα πορίσματα της έκθεσης για τις εκλογές του 2014 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο¹² και τα διδάγματα που αντλήθηκαν από προηγούμενες εκλογές και σε εκπλήρωση των δεσμεύσεων της έκθεσης του 2017 για την ιθαγένεια της ΕΕ ως προς την προώθηση και την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στον δημοκρατικό βίο της ΕΕ¹³, η Επιτροπή ανέλαβε σειρά πρωτοβουλιών με σκοπό να ενισχυθεί η αντίληψη της ευρωπαϊκής διάστασης των εκλογών και τη στήριξη της ευρείας συμμετοχής όλων των πολιτών της ΕΕ. Συνεργάστηκε με άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ καθώς και με πολιτικά κόμματα, κράτη μέλη και άλλους παράγοντες. Επίσης, συνεργάστηκε με τα κράτη μέλη για να διασφαλιστεί ο σεβασμός του δικαίου της ΕΕ και των ενωσιακών δικαιωμάτων κατά τις εκλογές, αντιμετωπίζοντας τις ανησυχίες που διατυπώθηκαν από μεμονωμένους πολίτες και ενδιαφερόμενα μέρη. Η Επιτροπή ενέτεινε επίσης τις προσπάθειες επικοινωνίας της με τους πολίτες της ΕΕ, σε στενή συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και με έμφαση στην εθνική και τοπική διάσταση.

Στην παρούσα έκθεση εξετάζονται τα παραπάνω στοιχεία¹⁴ με βάση τα ακόλουθα:

- εκτεταμένες απαντήσεις σε ερωτηματολόγια της Επιτροπής που ελήφθησαν από τα κράτη μέλη, τα ευρωπαϊκά και τα εθνικά πολιτικά κόμματα, τις εθνικές αρχές προστασίας δεδομένων και πλατφόρμες ΤΠ¹⁵.
- ανταλλαγές απόψεων με τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του νεοοργανωμένου ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές και με σχετική ομάδα εμπειρογνομόνων και
- το Ευρωβαρόμετρο και άλλες έρευνες, όπως η μετεκλογική έρευνα που δημοσίευσε

⁹ https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=54454.

¹⁰ Εκδόθηκε από κοινού το 2018 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την ύπατη εκπρόσωπο της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/action_plan_against_disinformation.pdf.

¹¹ Η εμπιστοσύνη στις ελεύθερες και δίκαιες εκλογές βελτιώθηκε σε 21 κράτη μέλη κατά το χρονικό διάστημα από τον Σεπτέμβριο του 2018 έως τον Ιούνιο του 2019. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις παρατηρήθηκαν στην Ελλάδα (80 %, +18 ποσοστιαίες μονάδες), στη Λιθουανία (78 %, +14 ποσοστιαίες μονάδες), στη Ρουμανία (65 %, +14 ποσοστιαίες μονάδες) και στην Ισπανία (77 %, +12 ποσοστιαίες μονάδες). Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε το τμήμα 4 του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

¹² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/com_2015_206_en.pdf

¹³ http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=40723

¹⁴ Τον Ιούνιο του 2019 παρουσιάστηκε αρχική αξιολόγηση της υλοποίησης του σχεδίου δράσης κατά της παραπληροφόρησης. Βλέπε JOIN(2019) 12 final, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/joint_report_on_disinformation.pdf.

¹⁵ Στο ερωτηματολόγιο απάντησαν συνολικά 26 κράτη μέλη, 3 ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα, 17 εθνικά πολιτικά κόμματα από 7 κράτη μέλη και 4 πλατφόρμες ΤΠ. Βλέπε το παράρτημα του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, και συναφείς μελέτες.

2. Συμμετοχή στις εκλογές

Στις εκλογές του 2019 συμμετείχε το 50,66 %¹⁶ των πολιτών της ΕΕ με δικαίωμα ψήφου. Ο αριθμός αυτός αποτελεί ιστορικό υψηλό 25ετίας και σηματοδοτεί την πρώτη αύξηση της συμμετοχής από το 1979. Η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής σε σχέση με τις εκλογές του 2014 ήταν σημαντική στα περισσότερα κράτη μέλη, ιδίως σε εννέα εξ αυτών¹⁷. Επίσης, σε οκτώ κράτη μέλη σημειώθηκε μέτρια μείωση της συμμετοχής¹⁸. Μεταξύ των κρατών μελών εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές διαφορές όσον αφορά τη συμμετοχή¹⁹.

Η αύξηση των ποσοστών συμμετοχής οφειλόταν τόσο στους Ευρωπαίους νέους όσο και στους Ευρωπαίους ψηφοφόρους που ψήφισαν για πρώτη φορά. Η συμμετοχή τους αυξήθηκε σημαντικά και υπερέβη την αύξηση της συμμετοχής άλλων ηλικιακών ομάδων²⁰. Στη νεότερη ηλικιακή κατηγορία²¹, ανέφερε ότι ψήφισε το 42 %, σε σύγκριση με μόνο 28 % το 2014: σημαντική αύξηση. Αξιοσημείωτη ήταν επίσης η αύξηση στην ηλικιακή ομάδα 25-39 ετών (αύξηση από 35 % το 2014 σε 47 % το 2019). Εντούτοις, οι μεγαλύτερης ηλικίας ψηφοφόροι εξακολουθούν να συμμετέχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό σε σύγκριση με τους νεότερους (52 % και 54 % για την ηλικιακή ομάδα 40-54 ετών και 55+ ετών αντίστοιχα)²².

Τα κίνητρα που ώθησαν τους νέους ψηφοφόρους να ψηφίσουν είναι εξίσου σημαντικά με την ίδια τη συμμετοχή. Πιστεύουν όλοι έντονα ότι η ψήφος αποτελεί υποχρέωσή τους ως πολιτών (πάνω από 50 %)²³ και μοιράζονται το ισχυρό κίνητρο της ανησυχίας σχετικά με την κλιματική αλλαγή (κίνητρο που είναι κοινό μεταξύ όλων των ηλικιακών ομάδων), η επιθυμία προαγωγής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών αξιών (η οποία αποτέλεσε ισχυρότερο κίνητρο γι' αυτούς από ό,τι για άλλες ομάδες), καθώς η οικονομία²⁴.

Μια ολοένα και μεγαλύτερη **ομάδα πολιτών με το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι «μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ»:** πολίτες που μετακινούνται για να ζήσουν, να εργαστούν ή να σπουδάσουν σε άλλο κράτος μέλος. Εκτιμάται ότι από τα πάνω από 17 δισεκατομμύρια μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ, σχεδόν τα 14 εκατομμύρια είχαν δικαίωμα ψήφου (πάνω από το 3 % του

¹⁶Το εν λόγω ποσοστό αυξάνεται σε 52,4 % αν δεν ληφθεί υπόψη το Ηνωμένο Βασίλειο.

¹⁷Πολωνία, Ρουμανία, Ισπανία, Αυστρία, Ουγγαρία, Γερμανία, Τσεχία, Δανία και Σλοβακία (με φθίνουσα σειρά ποσοστιαίας αύξησης).

¹⁸Βουλγαρία, Πορτογαλία, Βέλγιο, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Μάλτα και Ελλάδα (με φθίνουσα σειρά ποσοστιαίας μείωσης).

¹⁹Από 88 % στο Βέλγιο (όπου η ψήφος είναι υποχρεωτική) σε 23 % στη Σλοβακία.

²⁰Η συμμετοχή των νέων ηλικίας κάτω των 25 ετών ανέρχεται σε 42 % (+14 ποσοστιαίες μονάδες). Η συμμετοχή της ηλικιακής ομάδας 25-39 ετών ανέρχεται σε 47 % (+12 ποσοστιαίες μονάδες). Αυτό το ποσοστό εξακολουθεί να είναι χαμηλότερο από το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 55 ή άνω (54 %, +3 ποσοστιαίες μονάδες).

²¹Ηλικιακή ομάδα 18-24 ετών σε όλα τα κράτη μέλη, με εξαίρεση την Ελλάδα όπου η ηλικία ψήφου είναι τα 17 έτη και την Αυστρία και τη Μάλτα όπου η ηλικία ψήφου είναι τα 16 έτη.

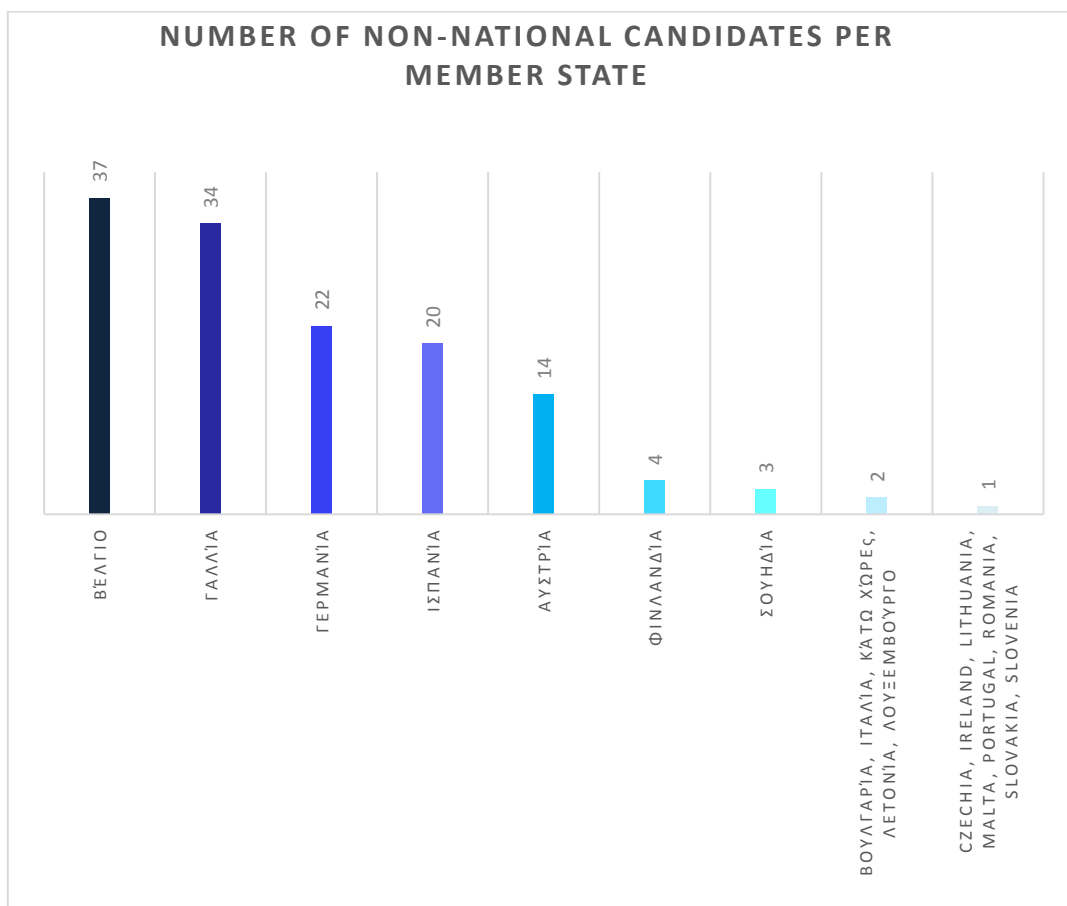
²²Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, The 2019 post-electoral survey, σ. 22.

²³Ο.π., σ. 49.

²⁴Ο.π., σ. 57.

συνολικού πληθυσμού της ΕΕ με δικαίωμα ψήφου) στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που διοργανώθηκαν σε άλλο κράτος μέλος.

Αν και το δίκαιο της ΕΕ παρέχει απευθείας στους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους, ενδέχεται να τους χορηγείται από την εθνική νομοθεσία το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στο κράτος μέλος ιθαγένειας (ακόμη και αν κατοικούν στο εξωτερικό). Σ' αυτή την περίπτωση, έχουν, όπως όλοι οι υπόλοιποι πολίτες, το δικαίωμα να ψηφίσουν μόνο μία φορά και, ως εκ τούτου, υποχρεούνται να επιλέξουν να ψηφίσουν είτε στο κράτος μέλος κατοικίας τους ή στο κράτος μέλος ιθαγένειας.

Σχετικά μικρός αριθμός μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ άσκησαν το εκλογικό τους δικαίωμα, συνήθως στη χώρα καταγωγής τους. Πριν από τις εκλογές, οι πολίτες ανέφεραν ότι θα προτιμούσαν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους ως πολιτών της ΕΕ και να επιλέξουν ψηφοδέλτια στη χώρα κατοικίας τους. Ωστόσο, ο αριθμός των ψηφοφόρων που εγγράφηκαν²⁵ για να ψηφίσουν υποψηφίους από τη χώρα ιθαγένειάς τους ήταν τετραπλάσιος όπου υπήρχε η συγκεκριμένη δυνατότητα²⁶. Αυτό υποδηλώνει ότι η δυνατότητα επιλογής αποτελεί σημαντικό παράγοντα για να διατηρηθεί η συμμετοχή σε υψηλά επίπεδα.

Ο αριθμός των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ που έθεσαν υποψηφιότητα στις εκλογές μειώθηκε από 170 το 2014 σε 168²⁷ το 2019 (σε 18 κράτη μέλη). Εκλέχτηκαν πέντε πρόσωπα, τρία στη Γαλλία και δύο στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Εξακολουθούν να υφίστανται προκλήσεις ως προς τη συμμετοχή των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ, όπως η εγγραφή στους εκλογικούς καταλόγους. Επίσης, μπορούν να προκύψουν ζητήματα λόγω ανεπαρκών επιλογών εξ αποστάσεως ψηφοφορίας και της διαχείρισής τους²⁸, όπως η καθυστερημένη αποστολή διοικητικών επιστολών, οι επαχθείς διαδικασίες επιστολικής ψήφου, ανεπαρκής αριθμός παραβάν και έλλειψη προσωπικού στα προξενεία.

Στις εκλογές του 2019, η συμμετοχή και η εκπροσώπηση των γυναικών ήταν αυξημένη σε σύγκριση με τις προηγούμενες εκλογές. Το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά τη συμμετοχή μειώθηκε από 4 % το 2014 σε 3 % το 2019.²⁹ Ομοίως, ο αριθμός των γυναικών βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αυξήθηκε από 37 % σε 39,4 %. Εντούτοις, εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών και

Πρακτικές στήριξης των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ

Πριν από τις εκλογές, η Επιτροπή ενθάρρυνε τα κράτη μέλη να ανταλλάσσουν βέλτιστες πρακτικές για να ενισχύσουν τη συμμετοχή των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ στις εκλογές και παρείχε στήριξη και πληροφορίες σχετικά με το εκλέγειν και το εκλέγεσθαι, όπως:

Πληροφορίες και κατευθύνσεις σχετικά με τις εκλογικές διατυπώσεις και προθεσμίες μέσω της δικτυακής πύλης Η Ευρώπη σου· τις εκλογικές διατυπώσεις και τους τρόπους ψηφοφορίας μέσω ιστοσελίδων και ενημερωτικών δελτίων για τις ευρωπαϊκές εκλογές που καταρτίστηκαν από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο· και την ενθάρρυνση της συμμετοχής των ψηφοφόρων μέσω στοχευμένης εκστρατείας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Επιλογή για τους πολίτες. Τα κράτη μέλη ανταλλάξαν την εμπειρία τους σχετικά με τους τρόπους ψηφοφορίας πριν από τις εκλογές σε εκδήλωση υψηλού επιπέδου σχετικά με θέματα συμμετοχής και δημοκρατίας (Απρίλιος 2018).

Στήριξη σε έργα στο πλαίσιο του προγράμματος «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια».

²⁵ Με βάση τα ληφθέντα στοιχεία, περίπου 5,5 εκατομμύρια σε σύγκριση με 1,3 εκατομμύρια. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε το τμήμα 2.2.1 του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

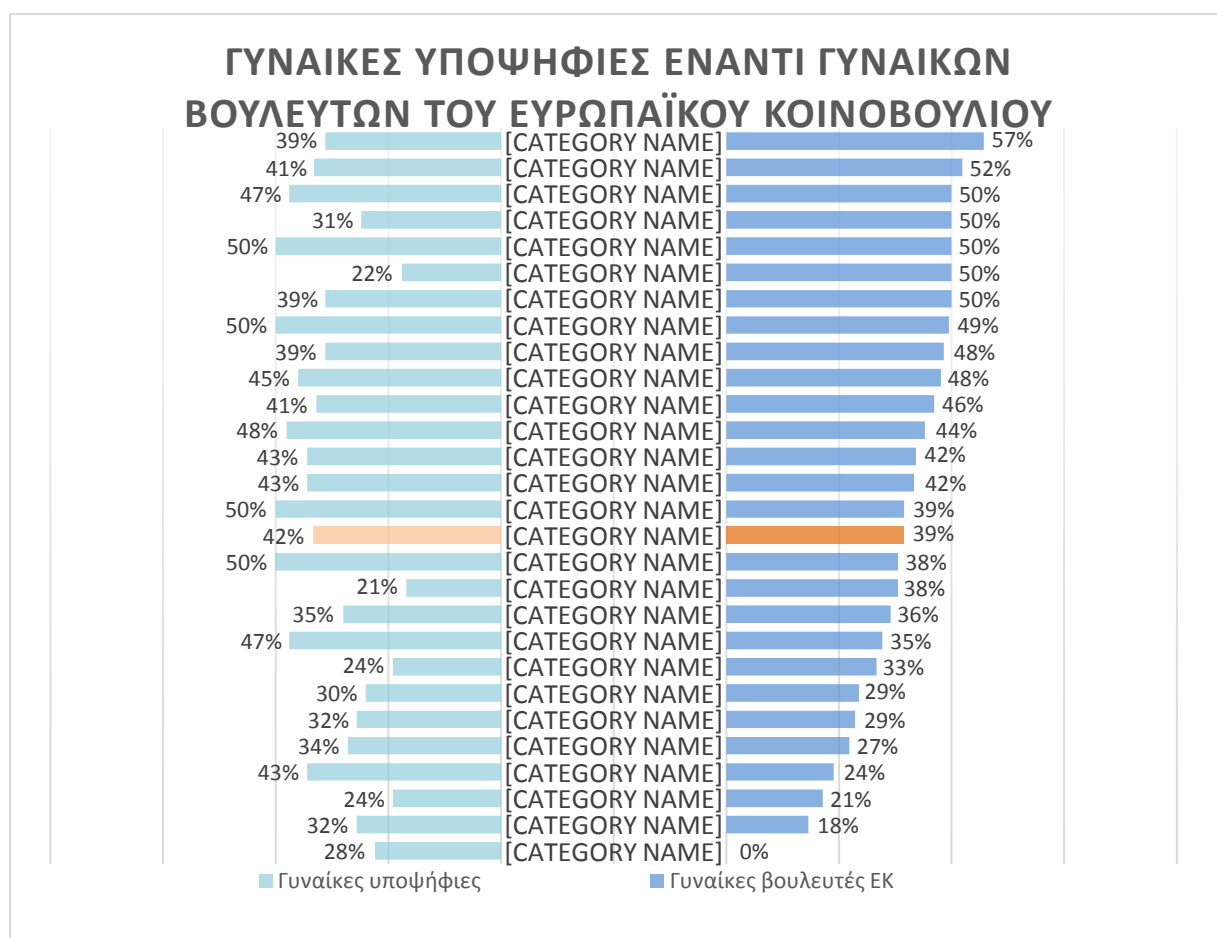
²⁶ Ορισμένα κράτη μέλη περιορίζουν το δικαίωμα ψήφου των υπηκόων τους που κατοικούν εκτός της επικράτειάς τους, ακόμη και όταν κατοικούν σε άλλα κράτη μέλη. Η εν λόγω απώλεια του δικαιώματος ψήφου, η οποία, όσον αφορά εκλογές που δεν καλύπτονται από ενωσιακά δικαιώματα, όπως οι εθνικές βουλευτικές εκλογές, μπορεί να συνιστά στέρηση του δικαιώματος ψήφου, θα εξεταστεί περαιτέρω στην έκθεση 2020 της Επιτροπής για την ιθαγένεια της ΕΕ, που αναμένεται να εκδοθεί φέτος.

²⁷ 152 εάν δεν υπολογιστούν οι υποψήφιοι στο Ηνωμένο Βασίλειο.

²⁸ Βλέπε τη μελέτη σχετικά με τη χρήση της εξ αποστάσεως ψηφοφορίας για τη στήριξη της συμμετοχής στις εκλογές σε πολλές ομάδες, 2017-18 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights/studies_en.

²⁹ Σε ορισμένα κράτη μέλη η συμμετοχή των γυναικών αυξήθηκε σημαντικά, όπως για παράδειγμα στη Φινλανδία από 38 % σε 43,4 %.

πρέπει να αντιμετωπιστούν πολλές προκλήσεις για να επιτευχθεί η ισότητα των φύλων. Στον παρακάτω πίνακα συγκρίνεται το ποσοστό των υποψηφίων γυναικών με το ποσοστό των γυναικών που εκλέχθηκαν.

Πολλά κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για τη βελτίωση της συμμετοχής των γυναικών στις εκλογές. Σ' αυτά περιλαμβάνονταν η σύνδεση της κατανομής της δημόσιας χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων με την προώθηση της πολιτικής συμμετοχής των γυναικών (π.χ. Ιρλανδία), συστήματα ποσόστωσης για τα ψηφοδέλτια ή η θέσπιση γενικής υποχρέωσης των πολιτικών κομμάτων να διαθέτουν ψηφοδέλτια με ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων (π.χ. Ρουμανία).

Για τις εθνοτικές μειονότητες, η συμπερίληψη στα ψηφοδέλτια, η εγγραφή στα εκλογικά μητρώα ή η διεκπεραίωση άλλων εκλογικών διαδικασιών μπορεί να είναι δυσκολότερη από ό,τι για τον υπόλοιπο πληθυσμό. Για παράδειγμα, οι ψηφοφόροι που ανήκουν σε ορισμένες μειονότητες, όπως η κοινότητα των Ρομά, είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν δυσκολίες πρόσβασης στις διαδικασίες εγγραφής στους εκλογικούς καταλόγους.

Αυτό οφείλεται εν μέρει στο ότι η συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα δεν διαθέτει επίσημα έγγραφα, δεν γνωρίζει τις διαδικαστικές απαιτήσεις που ισχύουν για τη συμμετοχή στις εκλογές (όπως ο τρόπος προσκόμισης έγκυρης απόδειξης διεύθυνσης) και δεν λαμβάνει στήριξη ώστε να διεκπεραιώσει τη διοικητική διαδικασία. Οι εθνοτικές μειονότητες αποτελούν το 5 % των βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και το 10 % του

συνολικού πληθυσμού³⁰.

Οι πολίτες της ΕΕ με αναπηρίες³¹ αντιμετωπίζουν παρόμοιες δυσκολίες κατά τη συμμετοχή τους στις εκλογές. Αντιμετωπίζουν επίσης πρόσθετα εμπόδια όσον αφορά την άσκηση των δικαιωμάτων τους, για παράδειγμα, ανεπαρκή προσβασιμότητα. Όλα τα κράτη μέλη και η ΕΕ έχουν κυρώσει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες (ΣΗΕΔΑΑ)³². Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, εκτιμάται ότι 800 000 πολίτες της ΕΕ από 16 κράτη μέλη ενδέχεται να έχουν στερηθεί το δικαίωμα συμμετοχής στις εκλογές διότι οι εθνικοί κανόνες και οι οργανωτικές ρυθμίσεις δεν λαμβάνουν επαρκώς υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες τους³³. Τα άτομα με αναπηρίες φαίνεται ότι εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται μεταξύ των εκλεγμένων βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Η Επιτροπή πραγματοποιεί δράσεις ευαισθητοποίησης σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και τις υποχρεώσεις που περιλαμβάνονται στη ΣΗΕΔΑΑ στο πλαίσιο συνεδριάσεων με τα κράτη μέλη.³⁴ Οργάνωσε ειδικές συζητήσεις επί του θέματος, έκανε επίδειξη προσβάσιμων συσκευών ψηφοφορίας και, γενικότερα, στήριξε την ανταλλαγή ορθών πρακτικών. Η ΕΕ χρηματοδοτεί επίσης ενωσιακού επιπέδου οργανώσεις ατόμων με αναπηρία με σκοπό την ευαισθητοποίηση και την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, καθώς και τη βελτίωση των ικανοτήτων των οργανώσεων-μελών τους.

Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν διάφορες πρακτικές για να συνδράμουν τη συμμετοχή διαφόρων ομάδων πολιτών³⁵. Η Επιτροπή διευκολύνει την ανταλλαγή τέτοιων πρακτικών από τις

Ενδεικτικές πρακτικές στήριξης των πολιτών με αναπηρίες

Φορητές κάλπες για άτομα με αναπηρίες (Βουλγαρία).

Στοχευμένο ενημερωτικό υλικό σε απλή γλώσσα και σε γραφή Μπράιγ (βίντεο, φυλλάδια) για τη στήριξη συγκεκριμένων ομάδων σε διάφορες γλώσσες (Βέλγιο και Λιθουανία).

Αυτόνομη ηλεκτρονική ψηφοφορία για τα άτομα με προβλήματα όρασης (Βέλγιο).

Προσβάσιμα εκλογικά κέντρα και κάλπες σε οίκους ευγηρίας και ιδρύματα (Ιρλανδία).

Μειωμένο όριο για την ίδρυση πολιτικών κομμάτων (Ρουμανία).

Ψηφοδέλτια σε χαρτί Μπράιγ (Σλοβακία).

Ειδική στήριξη για τους υποψήφιους βουλευτές με αναπηρίες, περιλαμβανομένης της χρηματοδοτούμενης πρακτικής άσκησης σε πολιτικά κόμματα (Ηνωμένο Βασίλειο – Έργο της κυβέρνησης της Σκωτίας).

³⁰ Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά του Ρατσισμού (ENAR): Election Analysis - other minorities in the new European Parliament 2019-2025 (Εκλογική ανάλυση - λοιπές μειονότητες στο νέο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 2019-2025) <https://www.enar-eu.org/ENAR-s-Election-Analysis-Ethnic-minorities-in-the-new-European-Parliament-2019>.

³¹ Το 15,1 % των γυναικών και το 12,9 % των ανδρών ηλικίας 15-64 ετών αναφέρουν βασική δυσκολία δραστηριότητας. Βλέπε Eurostat https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/8/8c/Infographic_Disability_statistics_final.png.

³² Η ΣΗΕΔΑΑ διασφαλίζει τα πολιτικά δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και τη δυνατότητά τους να τα απολαμβάνουν σε ίση βάση με τα άλλα άτομα <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/article-29-participation-in-political-and-public-life.html>

³³ Τα πραγματικά δικαιώματα ψήφου στις ευρωεκλογές των ατόμων με αναπηρίες – Μάρτιος 2019, <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-02-19-153-el-n.pdf>.

³⁴ Σ' αυτές περιλαμβάνονταν οργανώσεις εντός της ομάδας υψηλού επιπέδου για τα άτομα με αναπηρίες, του φόρουμ εργασίας για την εφαρμογή της ΣΗΕΔΑΑ, και στο πλαίσιο της ετήσιας ευρωπαϊκής διάσκεψης για την ευρωπαϊκή ημέρα ατόμων με αναπηρίες.

³⁵ Ορισμένα παραδείγματα παρέχονται στις πλευρικές στήλες ανωτέρω. Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις πρακτικές που ανταλλάχθηκαν διατίθενται στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

εκλογές του 2014, μεταξύ άλλων σε εκδήλωση υψηλού επιπέδου σχετικά με εκλογικά θέματα τον Απρίλιο του 2018. Το συμπόσιο θεμελιωδών δικαιωμάτων της Επιτροπής για τη δημοκρατία στην Ευρώπη το 2018 περιλάμβανε ευρείες ανταλλαγές απόψεων σχετικά με πρακτικές προώθησης της ευρείας συμμετοχής και εκπροσώπησης ως προϋπόθεσης για τη διαμόρφωση δημοκρατικών κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς³⁶.

Τα στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή στις εκλογές άλλων υποεκπροσωπούμενων ομάδων εξακολουθούν να είναι περιορισμένα, ενώ λίγα είναι και τα κράτη μέλη που τα συλλέγουν.

Στο πλαίσιο του **προγράμματός της «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια»**, η Επιτροπή στήριξε τη συμμετοχή υποεκπροσωπούμενων πολιτών της ΕΕ. Μεταξύ 2014 και 2020, το πρόγραμμα παρείχε 20 εκατ. EUR για τη χρηματοδότηση πρωτοβουλιών με στόχο την προώθηση και ενίσχυση της άσκησης των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ιθαγένεια της Ένωσης. Η εν λόγω χρηματοδότηση περιλαμβάνει επιχορηγήσεις ενέργειας ύψους 8,5 εκατ. EUR με τις οποίες χρηματοδοτήθηκαν μέχρι σήμερα πάνω από 20 έργα³⁷. Μεταξύ των έργων περιλαμβάνονταν τα ακόλουθα:

- εργαλεία ευαισθητοποίησης των πολιτών της ΕΕ σχετικά με τα πολιτικά δικαιώματά τους και τις διαδικασίες συμμετοχής στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο³⁸.
- οδηγοί ορθών πρακτικών ώστε οι αρχές των κρατών μελών να συνδράμουν τους πολίτες της ΕΕ όσον αφορά την άσκηση των δικαιωμάτων ψήφου τους³⁹.
- πολύγλωσσα εργαλεία που παρέχουν πληροφορίες για τα πολιτικά προγράμματα που προωθούν τα πολιτικά κόμματα στη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας⁴⁰ και
- στοχευμένες πρωτοβουλίες με σκοπό την ενθάρρυνση της συμμετοχής υποεκπροσωπούμενων ομάδων⁴¹.

Το πρόγραμμα «Ευρώπη για τους πολίτες» στήριξε δραστηριότητες που καλύπτουν τη συμμετοχή στα κοινά υπό την ευρύτερη δυνατή έννοια. Έργα αδελφοποίησης πόλεων και έργα της κοινωνίας των πολιτών αντιμετώπισαν το ζήτημα του τρόπου προσέγγισης των ψηφοφόρων, περιλαμβανομένων των ψηφοφόρων που ψηφίζουν για πρώτη φορά ή των ψηφοφόρων που ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές.

Για να στηρίξει τη συμμετοχή στις εκλογές πριν απ' αυτές και για να ενδυναμώσει τους πολίτες ώστε να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις, η Επιτροπή διεξήγαγε ενημερωτικές και επικοινωνιακές εκστρατείες σε στενή συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁴², για παράδειγμα, σχετικά με το τι κάνει η ΕΕ, τον τρόπο ψηφοφορίας και τον

³⁶ https://ec.europa.eu/info/files/conclusions-colloquium-2018_en.

³⁷ Σύνδεσμοι προς παραδείγματα χρηματοδοτηθέντων έργων διατίθενται στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

³⁸ Βλέπε, για παράδειγμα, <http://www.spaceu2019.eu/>.

³⁹ Βλέπε, για παράδειγμα, <https://smp.eelga.gov.uk/migrant-workers/act-project/>

⁴⁰ Βλέπε, για παράδειγμα, <https://euandi2019.eu.eu/> και <https://yourvotematters.eu/el/>.

⁴¹ Βλέπε, για παράδειγμα, http://www.diversitygroup.it/fwp_portfolio/migrant-political-participation/ και <https://www.lawcentres.org.uk/lcn-s-work/living-rights-project>.

⁴² Βλέπε, για παράδειγμα, https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/elections-abroad/european-elections/index_el.htm, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/623556/EPRS_ATA\(2018\)623556_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/623556/EPRS_ATA(2018)623556_EN.pdf)

τρόπο συμμετοχής⁴³. Οι εν λόγω εκστρατείες ήταν προδραστικές και πολύγλωσσες και χαρακτηρίζονταν από έντονη τοπική διάσταση.

Από τον Νοέμβριο του 2014 μέχρι τις εκλογές, μέλη της Επιτροπής και ανώτεροι υπάλληλοι της Επιτροπής συμμετείχαν σε περισσότερους από 1 730 διαλόγους με τους πολίτες σε όλη την Ευρώπη, οι οποίοι διεξήχθησαν με τη μορφή δημόσιων συζητήσεων. Οι εν λόγω διάλογοι βοήθησαν τους πολίτες να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο οι ευρωπαϊκές πολιτικές λειτουργούν υπέρ τους, σε μια προσπάθεια να αυξηθεί η άμεση αλληλεπίδρασή τους με ανώτερους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων της Επιτροπής καθώς και με την ευρωπαϊκή δημοκρατία γενικότερα.

Αρχές των κρατών μελών, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, ελεγκτές γεγονότων, ιδιωτικοί φορείς μεταξύ των οποίων πλατφόρμες, και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη συμμετείχαν σε πολυάριθμες δραστηριότητες ευαισθητοποίησης ενόψει των εκλογών. Οι αντιπροσωπείες της Επιτροπής συχνά βοήθησαν στον συντονισμό των εν λόγω δραστηριοτήτων, συνδέοντας το τοπικό με το ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ανάλυση και μέτρα παρακολούθησης

Το ιστορικά υψηλό ρεκόρ συμμετοχής έδειξε ανανεωμένη ενασχόληση με τη δημοκρατία της ΕΕ. Γενικά, η συμμετοχής αυξήθηκε σημαντικά αλλά όχι ομοιόμορφα σε όλα τα κράτη μέλη και σε όλες τις ομάδες πολιτών της ΕΕ. Οι επικοινωνιακές δραστηριότητες συνέβαλαν στο να αποκτήσει δυναμική η συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες.

Η εφαρμογή ορισμένων απλών πρακτικών μπορεί να έχει ιδιαίτερα ευεργετικά αποτελέσματα για συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι ρυθμίσεις για τους ψηφοφόρους με αναπηρίες, η στήριξη της υπεράσπισης κοινοτήτων σε τοπικό επίπεδο, ένα ευρύτερο φάσμα μεθόδων ψηφοφορίας και η συνεργασία με πολιτικά κόμματα ώστε να ενθαρρυνθεί η δημιουργία ευκαιριών που επιτρέψουν στους υποεκπροσωπούμενους πολίτες να θέτουν υποψηφιότητα. Ωστόσο, οι εν λόγω πρακτικές δεν εφαρμόζονται ευρέως.

Η ποιότητα των δεικτών και τα στοιχεία που συλλέγονται σχετικά με τη συμμετοχή συγκεκριμένων ομάδων είναι περιορισμένα.

Οι πολίτες, περιλαμβανομένων των νέων, δεν έχουν πάντοτε στη διάθεσή τους **επαρκή εργαλεία ώστε να συμμετέχουν ενεργά**. Αυτή η διαδικασία ξεκινά προτού οι πολίτες φθάσουν σε ηλικία ψήφου⁴⁴. Πολλοί από τους πολίτες που θα ψηφίσουν για πρώτη φορά στις εκλογές του 2024 βρίσκονται επί του παρόντος σε ηλικία σχολικής φοίτησης πλήρους

⁴³ Δεδομένων των πολλών εθνικών προθεσμιών εγγραφής και των μεθόδων ψηφοφορίας για τους πολίτες, ήταν απαραίτητο οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ να ενημερωθούν για τα εκλογικά δικαιώματά τους.

⁴⁴ Σε ό,τι την αφορά, η Επιτροπή οργάνωσε την πρωτοβουλία «Back to School», στο πλαίσιο της οποίας αρκετοί υπάλληλοι της ΕΕ επισκέφτηκαν σχολεία σε διάφορα κράτη μέλη για να συζητήσουν το έργο και τις εμπειρίες τους στην ΕΕ και να ακούσουν τους σπουδαστές. Η εν λόγω πρωτοβουλία συμπληρώνεται τώρα από την παρόμοια πρωτοβουλία «Back to University».

ωραρίου⁴⁵. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο είναι σημαντικό να αναπτυχθούν καινοτόμες τεχνικές κατάλληλες για διάφορες ηλικίες και ανάγκες, ώστε να στηριχθεί η συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες.

Όσον αφορά τις εκλογές του 2024, πρέπει να συνεχιστούν οι προσπάθειες για τη **συμμετοχή όλων των πολιτών στην ευρωπαϊκή δημοκρατία και τη στήριξη μακροπρόθεσμης υψηλής συμμετοχής στις εκλογές**. Κανείς δεν πρέπει να μείνει πίσω και η συμμετοχή και τα αποτελέσματα των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να είναι αντιπροσωπευτικά του πληθυσμού και της πολυμορφίας της Ένωσης.

Οι **πολιτικές που ευαισθητοποιούν τους πολίτες και ενισχύουν τη συμμετοχή τους** στην ευρωπαϊκή διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι σημαντικές προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι πολίτες της ΕΕ έχουν την πεποίθηση ότι η φωνή τους ακούγεται και ότι η ψήφος τους μετράει.

Οι εν λόγω σημαντικές παράμετροι θα συμβάλουν στον προβληματισμό για το μέλλον της Ευρώπης και θα αποτελέσουν τη βάση για δράσεις στο πλαίσιο του επικείμενου **ευρωπαϊκού σχεδίου δράσης για τη δημοκρατία** και άλλων πρωτοβουλιών.

Σ' αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή:

- θα συνεχίσει να καταβάλλει προσπάθειες για να διασφαλίσει την **πρόσβαση** σε ακριβείς **πληροφορίες** σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό να στηρίξει την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στον ευρωπαϊκό πολιτικό βίο και την άσκηση των εκλογικών δικαιωμάτων τους. Καινοτόμες προσεγγίσεις, πολυγλωσσική επικοινωνία και νέοι δίαυλοι ενημέρωσης θα χρησιμοποιηθούν για την προσέγγιση όλων των ομάδων, με τη συμμετοχή τοπικών παραγόντων. Η συνεργασία με το Κοινοβούλιο θα συνεχιστεί και θα επιδιωχθεί η ενίσχυση της συνεργασίας με άλλα θεσμικά όργανα και συναφείς φορείς της ΕΕ. Θα οργανωθούν διάλογοι με πολίτες σε όλη την Ένωση, προσαρμοσμένοι στο τοπικό γλωσσικό και πολιτιστικό πλαίσιο, με σκοπό την ενίσχυση του συνδέσμου μεταξύ των απόψεων των πολιτών και της χάραξης πολιτικής της ΕΕ σε θέματα που επηρεάζουν την καθημερινότητα των πολιτών·
- θα προωθήσει βέλτιστες πρακτικές και την ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των κρατών μελών και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων με σκοπό τη στήριξη της **υψηλής συμμετοχής**, μεταξύ άλλων όσον αφορά τις εύκολες και προσβάσιμες διαδικασίες ψηφοφορίας. Το 2021 θα διοργανωθεί ειδικό εργαστήριο σχετικά με τις **διαδικασίες ψηφοφορίας** στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές·
- θα στηρίξει την **ισότιμη και χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχή**, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, τα κοινοβούλια, την κοινωνία των πολιτών και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη μεταξύ άλλων μέσω της προώθησης βέλτιστων πρακτικών, της ευαισθητοποίησης και

⁴⁵ https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_375_en.pdf

της αξιοποίησης της χρηματοδότησης⁴⁶. Όσον αφορά τις εκλογές του 2024, θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στους νέους και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, τις γυναίκες, τους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ και τα άτομα με αναπηρίες⁴⁷. Σε συμφωνία με τη στρατηγική για την ισότητα των φύλων που παρουσιάστηκε στις 5 Μαρτίου 2020⁴⁸, η Επιτροπή θα προωθήσει ειδικές δράσεις για να επιτύχει την ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην πολιτική. Επίσης, η Επιτροπή θα διοργανώσει το 2020 ειδική κοινή συνεδρίαση του ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές και της ομάδας εμπειρογνομώνων για εκλογικά θέματα προκειμένου να εξεταστεί η εξάλειψη των αποκλεισμών και η ισότητα στη συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες·

- θα συνεργαστεί με τις αρχές των κρατών μελών, με την υποστήριξη του δικτύου της ακαδημαϊκών σχετικά με τα δικαιώματα ιθαγένειας και σε διαβούλευση με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, για τη βελτίωση **των δεικτών και της συλλογής δεδομένων**, σε πλήρη συμμόρφωση με τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις απαιτήσεις για την προστασία των δεδομένων·
- θα αξιολογήσει πρακτικά μέτρα που αξιοποιούν **κατά τον βέλτιστο τρόπο τις ψηφιακές τεχνολογίες με σκοπό τη διευκόλυνση της άσκησης των εκλογικών δικαιωμάτων χωρίς αποκλεισμούς**, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ελευθερία και τη μυστικότητα της ψήφου καθώς και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με βάση, μεταξύ άλλων, τα αποτελέσματα της μελέτης για τις λύσεις και τα έργα εξ αποστάσεως ψηφοφορίας⁴⁹ που χρηματοδοτήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια»·
- θα διερευνήσει τρόπους προώθησης της συμμετοχής των **παιδιών** στον ευρωπαϊκό δημοκρατικό βίο, ενόψει και της ενεργού συμμετοχής τους στις δημοκρατικές διαδικασίες ως πολιτών της ΕΕ όταν ενηλικιωθούν. Η συγκεκριμένη δράση μπορεί να περιλαμβάνει τη στήριξη μηχανισμών συμμετοχής των παιδιών σε τοπικό και ενωσιακό επίπεδο (για παράδειγμα, δημοτικά συμβούλια παιδιών και εθνικά κοινοβούλια παιδιών)·
- θα ενισχύσει την **προσέγγιση των παιδιών και των νέων**, για παράδειγμα, στο πλαίσιο της σχολικής ζωής⁵⁰.

⁴⁶ Συμπεριλαμβανομένης της επικείμενης χρηματοδότησης του προγράμματος «Ιθαγένεια, Ισότητα, Δικαιώματα και Αξίες».

⁴⁷ Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων, αρχή 1: «Κάθε άτομο έχει δικαίωμα σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση προκειμένου να αποκτήσει και να διατηρήσει δεξιότητες που θα του επιτρέπουν να συμμετέχει πλήρως στην κοινωνία (...)».

⁴⁸ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en

⁴⁹ Βλέπε τη μελέτη της Επιτροπής σχετικά με τη χρήση της εξ αποστάσεως ψηφοφορίας για τη στήριξη της συμμετοχής στις εκλογές σε πολλές ομάδες, 2017-18 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights/studies_en

⁵⁰ Σ' αυτό το πλαίσιο, σχετικές είναι πρωτοβουλίες όπως η «Back to School» και η «Back to University» που προωθεί η Επιτροπή.

- Θα εξετάσει **περαιτέρω μέτρα** για την προώθηση και την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στον δημοκρατικό βίο της Ένωσης στο πλαίσιο της έκθεσης 2020 για την ιθαγένεια της ΕΕ.

Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται:

- να συντάσσουν **εκθέσεις σχετικά με τη διεξαγωγή των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο** σε εθνικό επίπεδο και να συμπεριλαμβάνουν σ' αυτές στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή στις εκλογές, μεταξύ των οποίων στατιστικές σχετικά με υποεκπροσωπούμενες ομάδες, με σκοπό τη συλλογή στοιχείων για τη χάραξη πολιτικής σε όλα τα επίπεδα·
- να διερευνούν **δυνατότητες που παρέχουν περισσότερες επιλογές όσον αφορά τον τρόπο και τον χρόνο κατά τον οποίο μπορούν να ψηφίζουν οι πολίτες** (εξ αποστάσεως και εκ των προτέρων ψηφοφορία, καθώς και άλλες διευκολύνσεις για την αντιμετώπιση ειδικών αναγκών)·
- να συνεχίσουν να **ανταλλάσσουν πρακτικές** και να αναλαμβάνουν δράσεις για την **ευαισθητοποίηση σχετικά με τα εκλογικά δικαιώματα** καθώς και για την προώθηση της ευρύτερης και **χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχής** στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και της **εκπροσώπησης** στα αιρετά όργανα· και
- **να εξετάζουν τη δυνατότητα συνένωσης πόρων** και άλλης αμοιβαίας στήριξης μεταξύ των κρατών μελών στο πλαίσιο της διοίκησης των ευρωεκλογών (όπως μέσω κοινών προσωρινών εγκαταστάσεων για την τοποθέτηση παραβάν και διαχείριση των ψηφοφόρων σε τοποθεσίες με μεγάλο αριθμό κατοίκων που είναι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών στους εθνικούς κανόνες, όπως σχετικά με τις διοικητικές προθεσμίες όσον αφορά, για παράδειγμα, την εγγραφή των ψηφοφόρων, και ανταλλάσσοντας βέλτιστες πρακτικές σχετικά με την κατάλληλη συνεισφορά για τη στήριξη της κατάρτισης σε θέματα ιθαγένειας).

Τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα, σε συνεργασία με τις εθνικές περιφέρειές τους, μπορούν επίσης να εντείνουν τις προσπάθειές τους να ενθαρρύνουν την **χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχή** στις εκλογές και τη διάδοση ακριβών πληροφοριών σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

3. Η ευρωπαϊκή διάσταση και η άσκηση των εκλογικών δικαιωμάτων στην ΕΕ

3.1. Εκλογικά δικαιώματα στην ΕΕ και ευρωπαϊκή διάσταση των εκλογών

Οι εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι μοναδικές. Τα κράτη μέλη, καθένα με τις δικές του εθνικές εκστρατείες, εθνικούς καταλόγους και διακριτούς κανόνες και παραδόσεις, συμβάλλει σε ένα συλλογικό αποτέλεσμα, καθώς τους εκλεγμένους βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκπροσωπούν το σύνολο των πολιτών της ΕΕ. Το

δίκαιο της ΕΕ καθορίζει ορισμένες κοινές αρχές και διαδικασίες, περιλαμβανομένων των κανόνων που δίνουν τη δυνατότητα στους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ να ασκούν το δικαίωμά τους του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη χώρα κατοικίας τους, των κανόνων που διέπουν τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα και ιδρύματα, καθώς και της εκλογικής πράξης της ΕΕ του 1976⁵¹. Οι υπόλοιποι κανόνες προέρχονται από τις ποικίλες και πλούσιες εθνικές πολιτικές παραδόσεις των κρατών μελών. Για παράδειγμα, κάθε κράτος μέλος οργανώνει την ψηφοφορία για τις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο την ημέρα της εβδομάδας κατά την οποία διεξάγονται συνήθως οι εθνικές εκλογές. Αυτό συνεπάγεται ότι οι εκλογές διεξάγονται στη διάρκεια τεσσάρων ημερών. Ωστόσο, το δίκαιο της ΕΕ απαγορεύει τη δημοσιοποίηση των επίσημων αποτελεσμάτων πριν ολοκληρωθεί η ψηφοφορία στο τελευταίο κράτος μέλος όπου διεξάγονται εκλογές⁵².

Το αποτέλεσμα των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει άμεσες επιπτώσεις για τους πολίτες. Πρέπει να γνωρίζουν τι διακυβεύεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο ώστε να προβαίνουν σε τεκμηριωμένες πολιτικές επιλογές. Ωστόσο, ο πολιτικός διάλογος και η προεκλογική εκστρατεία επισκιάζονται συχνά από θέματα εθνικού και τοπικού ενδιαφέροντος. Η περαιτέρω προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης των εκλογών ενισχύει τον δεσμό μεταξύ των πολιτών και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και, ως εκ τούτου, τη δημοκρατική νομιμοποίηση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πρόκειται επίσης για ζήτημα πολιτικής λογοδοσίας. Για να είναι εφικτή η λογοδοσία των πολιτικών, οι πολίτες πρέπει να διακρίνουν σαφή σχέση μεταξύ των εθνικών εκστρατειών και προγραμμάτων των υποψηφίων και των ευρωπαϊκών πολιτικών και πολιτικών κομμάτων με τα οποία συνδέονται.

Το 2015 το Κοινοβούλιο έκανε χρήση του δικαιώματος πρωτοβουλίας του για να παρουσιάσει πρόταση⁵³ για την αναθεώρηση της εκλογικής πράξης του 1976⁵⁴. Στο Συμβούλιο επιτεύχθηκε συμφωνία επί περιορισμένου αριθμού διατάξεων, περιλαμβανομένου υποχρεωτικού ελάχιστου ορίου για τα κόμματα και την ποινικοποίηση της πολλαπλής ψήφου. Η διαδικασία της εθνικής έγκρισης που απαιτούνταν κατ' εξαίρεση προκειμένου να τεθεί σε ισχύ η συγκεκριμένη πράξη δεν κατέστη εφικτό να ολοκληρωθεί

⁵¹ Περιλαμβανομένων των κανόνων που επιτρέπουν στους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ να ασκούν το δικαίωμά τους του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στη χώρα κατοικίας τους, των κανόνων που διέπουν τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα και ιδρύματα, καθώς και της εκλογικής πράξης της ΕΕ του 1976. Για επισκόπηση της συναφούς ενωσιακής νομοθεσίας και άλλων πράξεων, βλέπε https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights_en#europeanparliamentalelections.

⁵² Άρθρο 10 παράγραφος 2 της εκλογικής πράξης του 1976.

⁵³ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 11ης Νοεμβρίου 2015 σχετικά με την αναθεώρηση της εκλογικής νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2015/2035(INL)) (ΕΕ C 366 της 27.10.2017, σ. 7-18).

⁵⁴ Ο ανακοινωθείς σκοπός της μεταρρύθμισης ήταν αυτή να αποσκοπεί «στην ενίσχυση της δημοκρατικής και διασυννοριακής διάστασης των ευρωπαϊκών εκλογών και τη δημοκρατική νομιμοποίηση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων της Ένωσης, να ενισχύει την έννοια της ιδιγένειας της Ένωσης, να βελτιώνει τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τη διακυβέρνηση της Ένωσης, να αυξάνει τη νομιμότητα των εργασιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, να ενισχύει τις αρχές της ισότητας της ψήφου και της ισότητας των ευκαιριών, να ενισχύει την αποτελεσματικότητα του συστήματος διεξαγωγής των ευρωπαϊκών εκλογών και να φέρει πιο κοντά τους βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με τους ψηφοφόρους τους και, ιδίως, με τους νεότερους εκλογείς».

εγκαίρως πριν από τις εκλογές: οι τροποποιήσεις δεν τέθηκαν σε ισχύ για τις εκλογές του 2019 και εξακολουθούν να εκκρεμούν.

Πριν από τις εκλογές, η Επιτροπή προέβη επίσης σε συγκεκριμένες ενέργειες για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης των εκλογών. Το 2017 οι κανόνες σχετικά με τη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων και ιδρυμάτων τροποποιήθηκαν βάσει πρότασης της Επιτροπής⁵⁵. Η μεταρρύθμιση αποσκοπούσε στη βελτίωση της δημοκρατικής νομιμοποίησης και την ενίσχυση της επιβολής της νομοθεσίας, μεταξύ άλλων όσον αφορά τον σεβασμό των ευρωπαϊκών αξιών. Ένας άλλος σκοπός ήταν το να καταστούν οι δεσμοί μεταξύ των ευρωπαϊκών και των εθνικών κομμάτων πιο διαφανείς. Τα ευρωπαϊκά κόμματα είναι υποχρεωμένα να μεριμνούν ώστε το λογότυπο και το πρόγραμμά τους να εμφανίζονται στους δικτυακούς τόπους όλων των εθνικών κομμάτων με τα οποία συνδέονται⁵⁶. Κατά τον χρόνο σύνταξης της παρούσας ανακοίνωσης, δεν είχαν δημοσιευτεί πληροφορίες για το κατά πόσον τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα που υπέβαλαν αίτηση για χρηματοδότηση συμμορφώνονταν με τις εν λόγω απαιτήσεις.⁵⁷ Μετά από διαβούλευση με την αρχή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να δημοσιεύσει έκθεση σχετικά με τον κανονισμό έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021. Η Επιτροπή θα πρέπει να παρουσιάσει τη δική της έκθεση εντός 6 μηνών από την εν λόγω δημοσίευση.

Το 2018, η Επιτροπή εξέδωσε σύσταση⁵⁸ σχετικά με την ενίσχυση του ευρωπαϊκού χαρακτήρα και της αποτελεσματικής διεξαγωγής των εκλογών του 2019 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η οποία απευθυνόταν στα κράτη μέλη και στα πολιτικά κόμματα. Τα καλούσε να αξιοποιήσουν το σύστημα των κορυφαίων υποψηφίων και να ενεργήσουν για την ενίσχυση της διαφάνειας καθιστώντας πιο ορατό τον δεσμό μεταξύ των εθνικών κομμάτων και των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων με τα οποία συνδέονται σε όλες τις σχετικές ανακοινώσεις, περιλαμβανομένου του προεκλογικού υλικού και των ψηφοδελτίων.

Με βάση τις πληροφορίες που παρέχουν τα κράτη μέλη και τα ευρωπαϊκά και εθνικά πολιτικά κόμματα, εξακολουθούν να υπάρχουν ευκαιρίες βελτίωσης της εν λόγω διαφάνειας. Για παράδειγμα, αρκετά κράτη μέλη⁵⁹ αναφέρουν ότι οι εθνικοί κανόνες τους

⁵⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 1141/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, σχετικά με το καθεστώς και τη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων και των ευρωπαϊκών πολιτικών ιδρυμάτων [COM(2017) 481].

⁵⁶ Η πρόταση της Επιτροπής περιλάμβανε επίσης τη δημοσίευση, στους δικτυακούς τόπους των πολιτικών κομμάτων, πληροφοριών σχετικά με την εκπροσώπηση των φύλων μεταξύ των υποψηφίων στις τελευταίες ευρωεκλογές.⁵⁷ Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 1141/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, σχετικά με το καθεστώς και τη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων και των ευρωπαϊκών πολιτικών ιδρυμάτων (ΕΕ L 317 της 4.11.2014, σ. 1-27).

⁵⁷ Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 1141/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, σχετικά με το καθεστώς και τη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων και των ευρωπαϊκών πολιτικών ιδρυμάτων (ΕΕ L 317 της 4.11.2014, σ. 1-27).

⁵⁸ Σύσταση (ΕΕ) 2018/234 της Επιτροπής, της 14ης Φεβρουαρίου 2018, σχετικά με την ενίσχυση του ευρωπαϊκού χαρακτήρα και της αποτελεσματικής διεξαγωγής των εκλογών του 2019 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΕ L 45 της 17.2.2018, σ. 40-43).⁵⁹ Βουλγαρία, Δανία, Γερμανία, Εσθονία, Ισπανία, Κροατία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σουηδία, Τσεχία και Φινλανδία.

⁵⁹ Βουλγαρία, Δανία, Γερμανία, Εσθονία, Ισπανία, Κροατία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σουηδία, Τσεχία και Φινλανδία.

δεν επιτρέπουν την εμφάνιση των λογότυπων των ευρωπαϊκών κομμάτων στα εθνικά κομματικά ψηφοδέλτια. Λίγα ήταν τα πολιτικά κόμματα που ανέφεραν ότι γνωρίζουν ή ότι σκοπεύουν να αξιοποιήσουν τη συγκεκριμένη επιλογή, ακόμη και όπου αυτό είναι εφικτό⁶⁰.

Εντούτοις, έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος. Ορισμένα πολιτικά κόμματα, μεταξύ άλλων στη Γαλλία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, την Ελλάδα και την Ιρλανδία, παρείχαν πληροφορίες στους ψηφοφόρους σχετικά με τα ευρωπαϊκά κόμματα με τα οποία συνδέονται, ενώ αρκετά κόμματα προέβησαν σε ενέργειες για την τόνωση της ευρωπαϊκής διάστασης των εκλογών μέσω του προεκλογικού υλικού τους και των δικτυακών τόπων τους. Δύο πολιτικά κόμματα⁶¹ ήταν παρόντα σε αρκετά κράτη μέλη και διεξήγαγαν εκστρατεία υπέρ ενός πανευρωπαϊκού προγράμματος. Ένα μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου από ένα εξ αυτών των κομμάτων εκλέχτηκε από γερμανικό κατάλογο.⁶²

Η Ευρώπη και τα ευρωπαϊκά θέματα, περιλαμβανομένων των «αξιών», των «οικονομικών θεμάτων», των «κοινωνικών θεμάτων» και του «περιβάλλοντος», κατείχαν περίοπτη θέση στο σχετικό υλικό στη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη μιας αναδυόμενης, διακριτής ευρωπαϊκής πολιτικής συζήτησης σχετικά με τις εκλογές⁶³.

3.2. Παρακολούθηση και επιβολή των εκλογικών δικαιωμάτων

Η πλήρης άσκηση των ενωσιακών εκλογικών δικαιωμάτων είναι απολύτως απαραίτητη για να μπορούν οι πολίτες να απολαμβάνουν το καθεστώς του πολίτη της ΕΕ. Τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα να διασφαλίζουν την ορθή εφαρμογή των κοινών κανόνων και αρχών που εφαρμόζονται στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ. Η Επιτροπή, υπό την ιδιότητα του θεματοφύλακα των Συνθηκών, παρακολουθεί και προβαίνει σε ενέργειες, όπου χρειάζεται.

Πριν από τις εκλογές, η Επιτροπή προέβη σε διάφορες ενέργειες για να διασφαλίσει την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ και να εξαλείψει πιθανά εμπόδια στην άσκηση των εκλογικών δικαιωμάτων των πολιτών της ΕΕ. Η Επιτροπή διεξήγαγε διάλογο με τρία κράτη μέλη σχετικά με το δικαίωμα των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ να εντάσσονται σε πολιτικά κόμματα και με ένα κράτος μέλος σχετικά με το δικαίωμα ίδρυσης κόμματος. Επίσης, έλαβαν χώρα συζητήσεις με διάφορα κράτη μέλη για να διασφαλιστεί η ανταλλαγή

⁶⁰ Για περισσότερες λεπτομέρειες για το συγκεκριμένο θέμα, βλέπε το τμήμα 3 του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

⁶¹ Volt και DiEM25.

⁶² Από το Volt Deutschland. Το DiEM25 δεν είχε επιτυχία στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αλλά υποψήφιοί του έλαβαν μέρος και στις εθνικές εκλογές στη Δανία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Αυστρία, την Πολωνία και την Πορτογαλία, ενώ διαθέτει μέλη και στα νομοθετικά σώματα της Δανίας, της Ελλάδας, της Πολωνίας και της Πορτογαλίας.

⁶³ Τα εν λόγω θέματα συζητήθηκαν επίσης στο πλαίσιο περισσότερων από 1 700 διαλόγων με τους πολίτες που διοργανώθηκαν σε όλη την Ένωση μετά τις τελευταίες εκλογές.

Bengt Johansson και Edoardo Novelli, «2019 European elections campaign – Images, topics, media in the 28 Member States», 9 Ιουλίου 2019, (<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e6767a95-a386-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>).

πληροφοριών εντός των προβλεπόμενων πέντε ημερών, ούτως ώστε οι υποψήφιοι που απορρίφθηκαν στο κράτος μέλος καταγωγής τους να μην μπορούν να εκλέγονται σε άλλο κράτος μέλος⁶⁴. Μετά από τις εν λόγω συζητήσεις, αρκετά κράτη μέλη τροποποίησαν τη νομοθεσία τους.

Στο πλαίσιο του διαλόγου με ένα κράτος μέλος εξετάστηκε επιτυχώς το ζήτημα της προστασίας της μυστικότητας της ψήφου, ενώ στο πλαίσιο συζητήσεων με άλλο κράτος μέλος επιλύθηκε το ζήτημα της παροχής στα άτομα χωρίς σταθερό τόπο κατοικίας της δυνατότητας να ασκούν τα εκλογικά τους δικαιώματα.

Πριν από τις εκλογές και αμέσως μετά από αυτές, πολλοί πολίτες της ΕΕ επικοινωνήσαν με την Επιτροπή για να εκφράσουν τους προβληματισμούς τους σχετικά με τις εκλογές. Τα συνηθέστερα ζητήματα που ετέθησαν αφορούσαν πολίτες:

- που δεν είχαν τη δυνατότητα να ψηφίσουν εξ αποστάσεως (με επιστολική ψήφο, διά τηλεξουσίου ή διαδικτυακά) ή αυτοπροσώπως εκτός της χώρας καταγωγής τους (σε προξενία, πρεσβείες ή ειδικά εκλογικά κέντρα), ή, σε περίπτωση που παρεχόταν η συγκεκριμένη δυνατότητα, που ήλθαν αντιμέτωποι με σύνθετες διοικητικές διαδικασίες, καθυστερήσεις ή άλλα ζητήματα·
- που αντιμετώπισαν καθυστερήσεις ή περιπλοκές στο πλαίσιο των εθνικών διαδικασιών εγγραφής⁶⁵.

Η Επιτροπή διεξήγαγε συζητήσεις επί των εν λόγω ζητημάτων με τις οικείες χώρες.

3.3. Αποτροπή της πολλαπλής ψηφοφορίας

Η Επιτροπή παρείχε στήριξη στα κράτη μέλη όσον αφορά την εφαρμογή των ειδικών διατάξεων του δικαίου της ΕΕ σχετικά με τα εκλογικά δικαιώματα των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ, στο πλαίσιο της ομάδας εμπειρογνομόνων για εκλογικά θέματα⁶⁶. Στο πλαίσιο των ανταλλαγών απόψεων καλύφθηκαν οι ισχύουσες διατυπώσεις, περιλαμβανομένων των σχετικών προθεσμιών για την εγγραφή, καθώς και οι πρακτικές για τη στήριξη της συμμετοχής.

Οι ανταλλαγές απόψεων περιλάμβαναν επίσης μέτρα για την αποτροπή της πολλαπλής ψηφοφορίας από τους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ. Βάσει των συναφών κανόνων της ΕΕ, τα κράτη μέλη αντάλλαξαν πληροφορίες σχετικά με τους ψηφοφόρους που είναι μετακινούμενοι πολίτες, έχουν εγγραφεί και έχουν δηλώσει την πρόθεσή τους να ψηφίσουν στη χώρα κατοικίας τους στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ούτως ώστε να καθίσταται δυνατή η διαγραφή τους από τους εκλογικούς καταλόγους για τις

⁶⁴ Βάσει της οδηγίας 93/109/ΕΚ για τις λεπτομέρειες άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου από τους πολίτες της Ένωσης που κατοικούν σε ένα κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι.

⁶⁵ Αυτό αφορούσε πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επιχείρησαν να διεκπεραιώσουν τις διατυπώσεις που απαιτούνταν στη χώρα ιθαγενείας τους, περιλαμβανομένης της περίπτωσης κατά την οποία ψήφιζαν εκτός της εν λόγω χώρας, καθώς και πολίτες που επιχείρησαν να διεκπεραιώσουν τις διατυπώσεις που απαιτούνταν στη χώρα κατοικίας τους.

⁶⁶ <https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=617&Lang=EL>.

εκλογές στις χώρες καταγωγής τους. Για να στηρίξει τις προσπάθειες των κρατών μελών, η Επιτροπή παρείχε ένα εργαλείο για τη στήριξη της ασφαλούς και συμμορφούμενης με την προστασία των δεδομένων ανταλλαγής των εν λόγω πληροφοριών και διευκόλυνε την ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών, μεταξύ άλλων και σχετικά με τις εκλογικές προθεσμίες. Μεταξύ Φεβρουαρίου και Μαΐου 2019 τα κράτη μέλη αντάλλαξαν δεδομένα για πάνω από 1,2 δισεκατομμύρια ψηφοφόρους και 114 υποψήφιους βουλευτές. Χάρη στη στενή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών κατέστη εφικτός ο εντοπισμός περίπου 214 000 πολλαπλών εγγραφών πολιτών⁶⁷. Η Επιτροπή δεν ενημερώθηκε για περιστατικά πολλαπλής ψηφοφορίας στις εκλογές.

Η εν λόγω διαδικασία διεκπεραιώθηκε πιο αποτελεσματικά και με μεγαλύτερη ασφάλεια σε σύγκριση με τις προηγούμενες εκλογές. Ωστόσο, τα κράτη μέλη τόνισαν ότι οι διαφορές στις ισχύουσες εθνικές διαδικασίες δημιουργούσαν δυσκολίες, μεταξύ άλλων σχετικά με την ποιότητα των ανταλλασσόμενων δεδομένων⁶⁸. Ζητήματα προέκυψαν επίσης και από τις διαφορές στις ισχύουσες προθεσμίες εγγραφής και διαγραφής, καθώς και από τις συνέπειες της εγγραφής και της διαγραφής στη δυνατότητα ενός πολίτη να ψηφίζει σε άλλες εθνικές εκλογές.

3.4. Άλλες δράσεις

Οι ίδιοι οι πολίτες έχουν γενικά την πεποίθηση ότι οι χώρες τους έπραξαν τα απαιτούμενα για τη διασφάλιση ελεύθερων και δίκαιων εκλογών⁶⁹. Η παρατήρηση των εκλογών είναι σημαντική για τη διασφάλιση του σεβασμού των εκλογικών δικαιωμάτων, για την ενδυνάμωση και τη συμμετοχή των πολιτών και, γενικότερα, για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών στις εκλογικές διαδικασίες. Τα κράτη μέλη προσεγγίζουν το συγκεκριμένο θέμα με διαφορετικούς τρόπους. Πριν και μετά τις εκλογές έλαβαν χώρα συζητήσεις και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μέσω του ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές, μεταξύ άλλων και με οργανώσεις με καθεστώς παρατηρητή⁷⁰.

Ανάλυση και μέτρα παρακολούθησης

Απαιτούνται περαιτέρω εργασίες για την ανάδειξη της ευρωπαϊκής διάστασης των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αν και έχει σημειωθεί σχετική πρόοδος και παρατηρείται η σταδιακή ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτικής διάστασης στο πλαίσιο ενός αναπτυσσόμενου ευρωπαϊκού δημοκρατικού χώρου, απαιτείται η λήψη μέτρων για τη διατήρηση και την ενίσχυση της εν λόγω διάστασης. Τα κράτη μέλη και τα εθνικά πολιτικά

⁶⁷ Βλέπε το τμήμα 3.2 του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

⁶⁸ Πράγματι, η διασυνωριακή ταυτοποίηση των ψηφοφόρων που είναι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ είναι εφικτή μόνο εφόσον τα στοιχεία ταυτοποίησης είναι συμβατά μεταξύ των εθνικών διοικήσεων

https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-data-protection-law-electoral-guidance-638_en.pdf

⁶⁹ Μεταξύ άλλων, για την αποτροπή παράνομων και δόλιων δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια των εκλογών. Βλέπε ειδικό Ευρωβαρόμετρο 477: Δημοκρατία και εκλογές – σ. 14.

⁷⁰ Σ' αυτά περιλαμβάνονταν παρεμβάσεις του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Election-Watch.EU, η οποία παρουσίασε την έκθεση πρωτοβουλίας της σχετικά με τις εκλογές, βλέπε <https://www.wahlbeobachtung.org/en/european-parliament-elections-2019-election-watch-eu-eam-final-report-with-16-recommendations>.

κόμματα διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο σ' αυτό το πλαίσιο. **Η διαφάνεια στις σχέσεις μεταξύ του ευρωπαϊκού και του εθνικού πολιτικού επιπέδου** θα πρέπει να προωθηθεί και να στηριχθεί περαιτέρω, μεταξύ άλλων μέσω εθνικών κανόνων. Τα πολιτικά κόμματα έχουν ειδική ευθύνη να προβάλουν τους δεσμούς μεταξύ των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων και να αναδείξουν τα ευρωπαϊκά ζητήματα.

Πριν από τις εκλογές, η Επιτροπή συνεργάστηκε στενά με τα κράτη μέλη για να διασφαλίσει την εφαρμογή του ισχύοντος δικαίου της ΕΕ στις εκλογές του Μαΐου του 2019. Η συνεργασία αυτή ήταν αποτελεσματική και θα συνεχιστεί ενόψει των εκλογών του 2024. Επίσης, η εν λόγω συνεργασία ανέδειξε τομείς στους οποίους οι κανόνες της ΕΕ μπορούν να βελτιστοποιηθούν και στους οποίους μπορεί να είναι επωφελής η περαιτέρω σύγκλιση των εθνικών συστημάτων, με σκοπό τη διευκόλυνση της αποτελεσματικής διεξαγωγής των εκλογών, τον συντονισμό μεταξύ των αρχών των κρατών μελών και τη διεξαγωγή προεκλογικών εκστρατειών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Για παράδειγμα, οι χρονικές περίοδοι για τη διεξαγωγή των προεκλογικών εκστρατειών και των εκλογών που έχουν οριστεί σε εθνικό επίπεδο μπορούν να ευθυγραμμιστούν περισσότερο.

Μία από τις έξι φιλοδοξίες της Επιτροπής von der Leyen είναι να δοθεί **νέα ώθηση στην ευρωπαϊκή δημοκρατία**. Αυτό συνεπάγεται την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης των εκλογών και την ενίσχυση του δεσμού μεταξύ των πολιτών και της διαδικασίας λήψης αποφάσεων της Ένωσης, με την καλύτερη δυνατή χρήση των κατάλληλων γλωσσικών και πολιτιστικών εργαλείων. Οι πολίτες της ΕΕ θα διαδραματίζουν σημαντικότερο ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, θα έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα έκφρασης των απόψεών τους καθώς και ηγετικό και ενεργό ρόλο στον καθορισμό των ευρωπαϊκών προτεραιοτήτων και του επιπέδου φιλοδοξίας.

Η Διάσκεψη για το μέλλον της Ευρώπης θα έχει ένα σκέλος στο πλαίσιο που θα εστιάζεται σε ζητήματα που σχετίζονται με τις δημοκρατικές διαδικασίες και τα θεσμικά ζητήματα, ιδίως του συστήματος των κορυφαίων υποψηφίων για την εκλογή Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των υπερεθνικών ψηφοδελτίων για τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η Διάσκεψη θα πρέπει να καταθέσει νομοθετικές ή άλλες προτάσεις της επί του συγκεκριμένου θέματος. Η Επιτροπή θα προβεί σε επακόλουθες ενέργειες ως προς τις εν λόγω προτάσεις, όπου έχει αρμοδιότητα να δράσει επί των όσων συμφωνήθηκαν από τη Διάσκεψη και είναι έτοιμη να παρέμβει ως έντιμος μεσολαβητής μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Για παράδειγμα, η Επιτροπή μπορεί να καταστήσει διαθέσιμη τη νομική και θεσμική εμπειρογνωμοσύνη της, τα αποτελέσματα έρευνας επί των εκλογικών διαδικασιών και πληροφορίες σχετικά με τις διοργανικές σχέσεις⁷¹.

Σε εύθετο χρόνο πριν από τις εκλογές του 2024 η Επιτροπή θα παρουσιάσει επίσης προτάσεις για την **ενίσχυση των κανόνων που ισχύουν για τα ευρωπαϊκά πολιτικά**

⁷¹ Βλέπε την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την προετοιμασία της διάσκεψης για το μέλλον της Ευρώπης της 22.1.2020 [COM(2020) 27 final]. Η Διάσκεψη θα εξετάσει, μεταξύ άλλων, τη βελτίωση του συστήματος των κορυφαίων υποψηφίων καθώς και το ζήτημα των υπερεθνικών ψηφοδελτίων

κόμματα και ιδρύματα, περιλαμβανομένης της διασαφήνισης της χρηματοδότησής τους. Σ' αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή θα διαβουλευτεί με την Αρχή για τα Ευρωπαϊκά Πολιτικά Κόμματα και τα Ευρωπαϊκά Πολιτικά Ιδρύματα, με τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα και θα συνεργαστεί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Επίσης, θα εξετάσει τη δυνατότητα να αναθέσει πρόσθετα καθήκοντα στην Αρχή για τα Ευρωπαϊκά Πολιτικά Κόμματα και τα Ευρωπαϊκά Πολιτικά Ιδρύματα.

Η Επιτροπή έχει δεσμευτεί να στηρίξει τις προσπάθειες για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης των εκλογών. **Θα εξετάσει συγκεκριμένα μέτρα, μεταξύ των οποίων:**

- η **ευαισθητοποίηση σχετικά με την ευρωπαϊκή διάσταση** των εκλογών στο πλαίσιο της προσπάθειας προσέγγισης των πολιτών·
- η **ενίσχυση της συνεργασίας** μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την προετοιμασία των εκλογών του 2024, και η μεταξύ τους συνεργασία για τη διαμόρφωση επιλογών με σκοπό την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης των επόμενων εκλογών·
- η **στήριξη της παροχής σαφέστερων στοιχείων σχετικά με τους δεσμούς** μεταξύ των ευρωπαϊκών και των εθνικών κομμάτων. Για την εν λόγω στήριξη θα υπάρξουν δράσεις χρηματοδότησης. Η Επιτροπή θα περιλάβει επίσης την προώθηση διαλόγου επί του συγκεκριμένου θέματος εντός των σχετικών δομών όπως η Διάσκεψη των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών Ευρωπαϊκών Υποθέσεων των Κοινοβουλίων της ΕΕ και το ευρωπαϊκό δίκτυο συνεργασίας για τις εκλογές·
- η **προώθηση της ευαισθητοποίησης και της δημιουργίας δυναμικής σε σχέση με τις εκλογές**, μεταξύ άλλων και κατά τη βραδιά των εκλογών, και εξέταση συγκεκριμένων μέτρων όσον αφορά την ασφαλή μετάδοση των αποτελεσμάτων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές·
- η ενθάρρυνση των κρατών μελών **να εναρμονίσουν περαιτέρω τις εκλογικές περιόδους τους**, περιλαμβανομένων των περιόδων προεκλογικής εκστρατείας και άλλων σχετικών περιόδων, με σκοπό την ενίσχυση της δυναμικής που διαμορφώνεται σε όλα τα κράτη μέλη σε σχέση με τις εκλογές και τη διευκόλυνση της αποτελεσματικότητας των περιόδων παύσης των συζητήσεων και άλλων κανόνων σχετικά με τη διεξαγωγή εκστρατειών·

Σε στενή συνεργασία με τις αρχές των κρατών μελών, τόσο στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές όσο και της ομάδας εμπειρογνομόνων για εκλογικά θέματα, και σε συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς και ενδιαφερόμενα μέρη, **η Επιτροπή:**

- θα εξετάσει, στο πλαίσιο της επόμενης **έκθεσης για την ιθαγένεια** που θα δημοσιευθεί το 2020, την προστιθέμενη αξία ενός **γραφείου υποστήριξης** για τη στήριξη της άσκησης των εκλογικών δικαιωμάτων των πολιτών της ΕΕ, το οποίο θα είναι διαθέσιμο τόσο στους πολίτες της ΕΕ (περιλαμβανομένων των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ)

όσο και στις αρμόδιες αρχές ενόψει των εκλογών και κατά τη διάρκεια αυτών·

- Θα ενισχύσει την άσκηση των εκλογικών δικαιωμάτων στην ΕΕ των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ και θα προωθήσει πρόσθετες **διασφαλίσεις για την αποτροπή της πολλαπλής ψηφοφορίας**. Αυτό θα περιλαμβάνει την αναθεώρηση του υφιστάμενου πλαισίου που διέπει τα εκλογικά δικαιώματα των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ, μεταξύ άλλων και σε ό,τι αφορά τα δεδομένα που ανταλλάσσονται, την προώθηση ενισχυμένου συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με την κατάρτιση των εθνικών εκλογικών καταλόγων (συμπεριλαμβανομένων των διάφορων εθνικών κανόνων για τα χρονοδιαγράμματα, τις απαιτήσεις ταυτοποίησης και τα κριτήρια συμμετοχής στις εκλογές) και η ευαισθητοποίηση των πολιτών ως προς τον παράνομο χαρακτήρα της πολλαπλής ψηφοφορίας·
- Θα στηρίξει την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σχετικά με την **παρατήρηση των εκλογών**, συμπεριλαμβανομένων των τρόπων επίτευξης της άμεσης συμμετοχής των πολιτών. Εντός του ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές θα συνεχιστεί η προώθηση διαύλων άμεσης επικοινωνίας μεταξύ των αρχών των κρατών μελών και των οικείων οργανισμών με καθεστώς παρατηρητή.

4. Αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης και διαφύλαξη της ακεραιότητας και της ανθεκτικότητας της εκλογικής διαδικασίας

Οι προεκλογικές εκστρατείες του 2019 βασίζονταν σε ψηφιακά μέσα περισσότερο από ποτέ άλλοτε. Σχεδόν οι μισοί πολίτες της ΕΕ βασίζονται πλέον στις διαδικτυακές ειδήσεις ως κύρια πηγή πληροφόρησής τους για τα πολιτικά θέματα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν επίσης σημαντικό εργαλείο προκειμένου οι πολιτικοί να προσεγγίζουν τους ψηφοφόρους και οι ομάδες διεξαγωγής προεκλογικών εκστρατειών να οργανώνουν τους υποστηρικτές τους.

Η ταχύτητα, η ευκολία και η εμβέλεια της διαδικτυακής επικοινωνίας, καθώς και οι δυνατότητες που έχουν δημιουργήσει οι επιγραμμικές πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης για τη στόχευση ατόμων μέσω πολιτικών διαφημίσεων και επικοινωνιών θέτουν νέες προκλήσεις. Οι περισσότεροι πολίτες της ΕΕ συμφωνούν ότι τα επιγραμμικά κοινωνικά δίκτυα είναι ένας σύγχρονος τρόπος ενημέρωσης για τα πολιτικά θέματα, ωστόσο πιστεύουν επίσης ότι οι πληροφορίες στο διαδίκτυο σχετικά με την πολιτική δεν είναι αξιόπιστες⁷². Οι εκλογές στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο έχουν μπει στο στόχαστρο προσπαθειών χειραγώγησης από διάφορους κακόβουλους παράγοντες, κρατικούς και μη, που επιδιώκουν να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που παρέχει το

⁷²Τακτικό Ευρωβαρόμετρο 90 – Η χρήση των μέσων ενημέρωσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Δεκέμβριος 2018.

ψηφιακό περιβάλλον⁷³.

Η παρέμβαση στις εκλογικές διαδικασίες μπορεί να λάβει πολλές μορφές και να οφείλεται στην επιθυμία διαμόρφωσης των επιλογών των ψηφοφόρων, μείωσης της συμμετοχής, υπονόμευσης της εμπιστοσύνης των πολιτών στη δημοκρατία ή την απόκτηση οικονομικού οφέλους. Το μαύρο χρήμα, οι κυβερνοεπιθέσεις, η παραπληροφόρηση, η ελλιπής πληροφόρηση, η παραπλανητική διαδικτυακή συμπεριφορά, τα αφηγήματα που αποσκοπούν στη χειραγώγηση και τον διχασμό⁷⁴, η πλαστογράφιση, οι ψευδείς δηλώσεις, η απάτη, η κατάχρηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η παράνομη μικροστόχευση χρησιμοποιούνται για την παράκαμψη και την υπονόμευση των εκλογικών και άλλων κανόνων που σχετίζονται με τις εκλογές, τη διαστρέβλωση των δημοκρατικών αποτελεσμάτων και την υπονόμευση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς. Η παρέμβαση στις εκλογικές διαδικασίες μπορεί να αποτελέσει εργαλείο επιρροής υβριδικού χαρακτήρα από εξωτερικούς παράγοντες με σκοπό την παρότρυνση των πολιτών να απομακρυνθούν από την πολιτική, τον διχασμό και την αποσταθεροποίηση της Ένωσής μας καθώς και την υπονόμευση της αξιοπιστίας των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, που τροφοδοτεί τη δυσaréσκεια και τη δυσπιστία. Μπορεί επίσης να αποτελέσει εργαλείο του οργανωμένου εγκλήματος⁷⁵.

Ορισμένοι παράγοντες επιδιώκουν, ειδικότερα, να υπονομεύσουν την αξιοπιστία της ΕΕ ως εγγυητή των βασικών αξιών της ΕΕ όπως η δημοκρατία και η ισότητα όλων των πολιτών (για παράδειγμα, ισότητα των φύλων και η προστασία συγκεκριμένων ομάδων). Η ρητορική μίσους και άλλες μορφές παρενόχλησης αποσκοπούν στη συρρίκνωση των περιθωρίων για δημοκρατικό διάλογο και συμμετοχή των πολιτών στα κοινά⁷⁶.

Σε συνδυασμό με το σχέδιο δράσης κατά της παραπληροφόρησης,⁷⁷ η δέσμη μέτρων της Επιτροπής για τις εκλογές⁷⁸ αποτελεί μια εργαλειοθήκη για την αντιμετώπιση των εν λόγω προκλήσεων, βασιζόμενη στην παρακολούθηση και την επιβολή των κανόνων που σχετίζονται με τις διαδικτυακές δραστηριότητες στο πλαίσιο των εκλογών και συνενώνοντας όλες τις σχετικές οντότητες των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη εργάστηκαν από κοινού με εντατικούς

⁷³ Βλέπε, για παράδειγμα, A. Dawson and M. Innes «How Russia's Internet Research Agency Built its Disinformation Campaign» The Political Quarterly, τόμος 90, αρ. 2, Απρίλιος-Ιούνιος 2019. Για κατάλογο των προσπαθειών χρήσης της τεχνολογίας με σκοπό τη χειραγώγηση, βλέπε, για παράδειγμα <https://compromp.oii.ox.ac.uk/research/cybertroops2019/>.

⁷⁴ Για μελέτη σχετικά με τα εν λόγω αφηγήματα, βλέπε, για παράδειγμα, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/2018_02_geog_discontent.pdf. Για συμπεριφορική προσέγγιση του αντικτύπου των πληροφοριών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, βλέπε <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC117161/understanding-our-political-nature.pdf>.

⁷⁵ Βλέπε, για παράδειγμα, την έρευνα για τη χρήση της κυβερνοπαρέμβασης με σκοπό τη χειραγώγηση εκλογών που διενήργησε το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών <https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2018/10/Strategic-Analysis-2018-8-Past.pdf>.

⁷⁶ Στοχεύουν επίσης σε δημοσιογράφους που ανήκουν σε συγκεκριμένες ομάδες.

⁷⁷ Το σχέδιο δράσης βασίζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής του Απριλίου του 2018 για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης στο διαδίκτυο. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-tackling-online-disinformation-european-approach>

⁷⁸ Εκδόθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 2018, Κατάσταση της Ένωσης 2018. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_18_5681

ρυθμούς για την υλοποίηση αυτών των πρωτοβουλιών ενόψει των εκλογών.

Οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, δημοσιογράφοι, ελεγκτές γεγονότων, πλατφόρμες και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη ένωσαν τις προσπάθειές τους για να στηρίξουν την ανθεκτικότητα των εκλογών.

Η Επιτροπή εστιάστηκε σε συγκεκριμένες περιπτώσεις παραπληροφόρησης που επηρεάζουν την ΕΕ, περιλαμβανομένου μέσω στοχευμένων δράσεων επικοινωνίας, τόσο αντικρούοντας ψευδείς ισχυρισμούς όσο και μέσω της ευαισθητοποίησης σχετικά με τις προκλήσεις και τους κινδύνους της παραπληροφόρησης.

Οι ανωτέρω δράσεις αποτέλεσαν σημαντικές ενέργειες προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικότερης αποτροπής επιθέσεων και της χειραγώγησης των εκλογών καθώς και προς την κατεύθυνση της αποκάλυψης της παραπληροφόρησης και άλλων μορφών αθέμιτης παρέμβασης στον δημοκρατικό διάλογο.

Όπως επισημάνθηκε στην έκθεση του Ιουνίου του 2019 σχετικά με την υλοποίηση του σχεδίου δράσης για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης, η Ρωσία εξακολουθούσε να αποτελεί παράγοντα με επίμονη παρουσία στον εν λόγω τομέα. Τα μηνύματα υπέρ του Κρεμλίνου, τα οποία προέρχονταν συχνά από κρατικές πηγές της Ρωσίας, αποτελούσαν σημαντική πηγή παραπληροφόρησης, όπως τεκμηριώθηκε από την ειδική ομάδα East StratCom της ΕΥΕΔ⁷⁹. Άλλοι παράγοντες χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο την ίδια τακτική, καθιστώντας δυσδιάκριτη τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ της αλλοδαπής και της εγχώριας χειραγώγησης ασαφή και δυσχεραίνοντας τον καταλογισμό. Για παράδειγμα, εντοπίστηκαν προσπάθειες αποτροπής της συμμετοχής των ψηφοφόρων μέσω επιθέσεων σε κρατικούς ιστοτόπους, καθώς και διάδοσης περιεχομένου χειραγώγησης⁸⁰.

Ενώ οι εν λόγω προσπάθειες χειραγώγησης επικεντρώνονταν επανειλημμένα σε πολιτικώς ευαίσθητα θέματα και στόχευαν πολίτες στην ΕΕ ενόψει των εκλογών, μέχρι σήμερα δεν έχει εντοπιστεί μεγάλης κλίμακας μυστική επιχείρηση παρέμβασης στις εκλογές του 2019.

Η παρέμβαση στις εκλογές σε ένα κράτος μέλος έχει αντίκτυπο σε ολόκληρη την ΕΕ. Απαιτούνται περαιτέρω δράσεις για την αντιμετώπιση των προσπαθειών παρέμβασης και χειραγώγησης που στοχεύουν τις εκλογές και τον δημοκρατικό διάλογο.

4.1. Πρωτοφανούς κλίμακας συνεργασία

Οι προκλήσεις που σχετίζονται με τις εκλογές είναι σύνθετες και οριζόντιες. Καμία χώρα ή δημόσια αρχή δεν μπορεί να τις αντιμετωπίσει επαρκώς μόνη. Γι' αυτόν τον λόγο, κεντρική σύσταση της δέσμης μέτρων για τις εκλογές είναι τα κράτη μέλη να δημιουργήσουν **δίκτυα αρμόδιων αρχών για τις εθνικές εκλογές** τα οποία θα είναι

⁷⁹ Βλέπε, για παράδειγμα, τις ενημερώσεις της ειδικής ομάδας East Stratcom για τις ευρωπαϊκές εκλογές:

<https://euvsdisinfo.eu/eu-elections-update-the-long-game/> και <https://euvsdisinfo.eu/eu-elections-update-reaping-what-was-sown/>.

⁸⁰ Δύο κράτη μέλη ανέφεραν περιορισμένες επιθέσεις άρνησης εξυπηρέτησης (DoS) κατά ιστοτόπων εθνικών δημόσιων αρχών, οι οποίες εντοπίστηκαν άμεσα και αντιμετωπίστηκαν γρήγορα. Περισσότερες λεπτομέρειες παρέχονται στο τμήμα 4 του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

υπεύθυνα για την παρακολούθηση και την επιβολή των κανόνων που σχετίζονται με τις διαδικτυακές δραστηριότητες στο πλαίσιο των εκλογών. Στα εν λόγω δίκτυα περιλαμβάνονται εκλογικές επιτροπές, αρχές προστασίας δεδομένων, αρχές κυβερνοασφάλειας, ρυθμιστικές αρχές μέσων ενημέρωσης και άλλες αρχές, ανάλογα με την περίπτωση.

Όλα τα κράτη μέλη δημιούργησαν παρόμοια δίκτυα, με διαφορετικές δομές και ηγεσίες⁸¹. Μέχρι σήμερα, στο δίκτυο έχουν συμμετάσχει οι μισές από τις εθνικές αρχές προστασίας δεδομένων⁸² και λιγότερες από τις μισές ρυθμιστικές αρχές μέσων ενημέρωσης. Ορισμένα δίκτυα περιλάμβαναν τις αρχές επιβολής του νόμου και συνδέσμους με τις αρχές ασφαλείας. Τα κράτη μέλη τόνισαν την αξία της σαφούς πολιτικής ηγεσίας και των επαρκών πόρων προκειμένου τα δίκτυα να είναι αποτελεσματικά.

Δημιουργήθηκαν σύνδεσμοι μεταξύ των εν λόγω δικτύων και άλλων σχετικών δομών όπως οι εθνικές ομάδες υποστήριξης συμβάντων σε υπολογιστές και το **σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης της ΕΕ**⁸³. Το σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης δημιουργήθηκε πριν από τις εκλογές και διευκόλυνε την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ εμπειρογνομόνων και των εθνικών σημείων επαφής. Η συνεργασία μεταξύ του ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές και του συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης προώθησε τη διασύνδεση μεταξύ των κοινοτήτων εμπειρογνομόνων σύμφωνα με τη δέσμη μέτρων για τις εκλογές και συνέβαλε στην ανάπτυξη ολοκληρωμένης επισκόπησης των δραστηριοτήτων παραπληροφόρησης στη διάρκεια της εκλογικής περιόδου.

Σε συμφωνία με τη δέσμη μέτρων για τις εκλογές, οι δραστηριότητες των εθνικών δικτύων περιλάμβαναν τη διεξαγωγή ασκήσεων για τον εντοπισμό απειλών και κενών στην παρακολούθηση και την επιβολή των σχετικών κανόνων και/ή για την αξιολόγηση των κινδύνων για τις εκλογικές διαδικασίες (18 κράτη μέλη), και την σε εθνικό επίπεδο χαρτογράφηση και επανεξέταση της νομοθεσίας που σχετίζονταν με το εκλογικό πλαίσιο (10 κράτη μέλη)⁸⁴. Οι εν λόγω δραστηριότητες στήριξαν τη διαδικασία λήψης τεκμηριωμένων αποφάσεων.

Τα περισσότερα **κράτη μέλη ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν τα εν λόγω δίκτυα και για άλλες εκλογές**, πέραν των ευρωεκλογών. Ορισμένα κράτη μέλη παρείχαν στα δίκτυά τους ειδικά εργαλεία όπως πρόσβαση σε ασφαλή πλατφόρμα επικοινωνιών, ωστόσο δεν αναφέρθηκαν πρόσθετοι ειδικοί χρηματοδοτικοί πόροι. Τα κράτη μέλη εξέφρασαν το ενδιαφέρον τους στη διαθεσιμότητα πρόσθετων ενωσιακών πόρων για τη στήριξη των εν

⁸¹ Τα κράτη μέλη συμπεριέλαβαν τις εθνικές αρχές ασφαλείας και πληροφοριών, πρωθυπουργικά γραφεία και υπουργεία όπως Εξωτερικών, Δικαιοσύνης, Εσωτερικών Υποθέσεων, Ψηφιακών Υποθέσεων και Δημόσιας Διοίκησης.

⁸² Από τις 14 εθνικές αρχές προστασίας δεδομένων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο της Επιτροπής.

⁸³ Μια διαρκής δομή που καθιστά δυνατή την ανταλλαγή απόψεων και την ανάλυση μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των κρατών μελών της ΕΕ: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/59644/Factsheet:%20Rapid%20Alert%20System.

⁸⁴ Βλέπε το τμήμα 4.1.1. του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

λόγω δικτύων, τους οποίους η Επιτροπή θα διαθέσει ξανά το 2020⁸⁵.

Για να στηριχθεί η ανταλλαγή εμπειρογνωμοσύνης και βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών, μεταξύ άλλων σχετικά με τις απειλές, τα κενά και την επιβολή του νόμου, ζητήθηκε επίσης από τα κράτη μέλη να ορίσουν ένα σημείο επαφής από τα εθνικά δίκτυά τους για τις εκλογές το οποίο θα συμμετείχε στο **ευρωπαϊκό δίκτυο συνεργασίας για τις εκλογές**. Το δίκτυο συνεδρίασε τρεις φορές πριν από τις εκλογές και δύο φορές μετά απ' αυτές. Τα κράτη μέλη αντάλλαξαν πληροφορίες σχετικά με συγκεκριμένες δραστηριότητες που είχαν διεξαγάγει σε εθνικό επίπεδο, όπως εκστρατείες ευαισθητοποίησης, αξιολόγηση κινδύνων και χαρτογράφηση διαδικασιών, παρακολούθηση και επιβολή του νόμου, καθώς και σχετικά με τις νομοθετικές εξελίξεις (βλέπε πλαίσιο για την χαρτογράφηση των κανόνων). Αντάλλαξαν επίσης πληροφορίες σχετικά με τις πολιτικές, το λογισμικό και την έρευνα τους σε μια ασφαλή πλατφόρμα που παρείχε η Επιτροπή, η οποία χρησιμοποιήθηκε επίσης κατά τη διάρκεια των εκλογών για την ανταλλαγή πληροφοριών.

Το ευρωπαϊκό δίκτυο συνεργασίας για τις εκλογές διευκόλυνε επίσης τις ανταλλαγές απόψεων με άλλα όργανα, περιλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Αρχής για τα Ευρωπαϊκά Κόμματα και τα Ευρωπαϊκά Πολιτικά Ιδρύματα, της ομάδας των ευρωπαϊκών ρυθμιστικών αρχών για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων (ERGA), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων, του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων και άλλων ενδιαφερόμενων μερών, όπως οργανισμών με καθεστώς παρατηρητή των εκλογών και ελεγκτών γεγονότων. Τα μέλη του συμμετείχαν σε διάλογο ΕΕ-ΗΠΑ επιπέδου εμπειρογνομόνων σχετικά με την ανθεκτικότητα των εκλογικών συστημάτων, ο οποίος έλαβε χώρα στις 26 Νοεμβρίου 2019⁸⁶.

Η Επιτροπή παρείχε στήριξη στα κράτη μέλη **όσον αφορά τη χαρτογράφηση των κανόνων και των πρακτικών τους** που

Ενδεικτική ανταλλαγή πρακτικών εντός του ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές

Η **Λετονία** παρουσίασε εφαρμογή που επιτρέπει στους πολίτες της ΕΕ να παρακολουθούν τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και να αναφέρουν περιπτώσεις πιθανής κατάχρησης στο γραφείο καταπολέμησης της διαφθοράς. Αυτή η συμμετοχική εφαρμογή είχε αποτρεπτικό αποτέλεσμα και οδήγησε στην επιβολή της νομοθεσίας.

Η εκστρατεία ευαισθητοποίησης που διεξήγαγαν οι **Κάτω Χώρες** γενικά για την παραπληροφόρηση εστιάζεται σε συμβουλές κριτικής ανάγνωσης και, επομένως, έχει εφαρμογή και πέραν των εκλογών.

Η **Αυστρία** περιέγραψε ένα εθνικό γενικό σχέδιο για την ψηφιοποίηση και μια πρωτοβουλία για ασφαλέστερο διαδίκτυο.

Το **Λουξεμβούργο** κατάρτισε εθνικό σχέδιο δράσης που καλύπτει όλους τους τομείς που επισημαίνονται στη δέσμη μέτρων για τις εκλογές.

Η **Ισπανία** δημιούργησε δίγλωσσο ιστότοπο και κατευθύνσεις για τις εκλογές, καθώς και 24ωρη τηλεφωνική γραμμή παροχής βοήθειας σχετικά με την παραπληροφόρηση.

Η **Γαλλία** θέσπισε, τον Δεκέμβριο του 2018, νέο νόμο για τις πολιτικές εκστρατείες. Εξετάζει επίσης τη θέσπιση νομοθεσίας που θα στηρίζει την ενημέρωση για την ιθαγένεια της ΕΕ, καθώς και περαιτέρω νομοθεσίας για την επιβολή επιπλέον υποχρεώσεων στις πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

⁸⁵ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/rec-fcit-cit-ag-2020>.

⁸⁶ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/12/11/joint-eu-us-statement-following-the-eu-us-justice-and-home-affairs-ministerial-meeting/>.

σχετίζονται με τις εκλογές. Η εν λόγω χαρτογράφηση αφορούσε κανόνες σχετικά με τις συνεισφορές (απαγορεύσεις της χρηματοδότησης από το εξωτερικό, όρια, κανόνες γνωστοποίησης), τις δαπάνες (δέσμευση ποσών και όρια), τις προεκλογικές εκστρατείες (διάρκεια, περίοδος παύσης συζητήσεων, δημοσκοπήσεις και άλλοι περιορισμοί), και τα μέσα ενημέρωσης (ισότητα μεταξύ των υποψηφίων, ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες, διαφάνεια της πολιτικής διαφήμισης και κανόνες μέσων κοινωνικής δικτύωσης). Αυτή η χαρτογράφηση προώθησε την αμοιβαία κατανόηση και τα κράτη μέλη ανέφεραν την προθυμία τους να την επεκτείνουν.

4.2. Ενισχυμένη διαφάνεια και βελτιωμένη αποκάλυψη της χειραγώγησης

Το ευρωπαϊκό δίκτυο συνεργασίας για τις εκλογές παρείχε επίσης στήριξη σε ανταλλαγές απόψεων σχετικά με την εφαρμογή των υπόλοιπων συστάσεων που περιλαμβάνονταν στη δέσμη μέτρων για τις εκλογές⁸⁷, **βασικό μέρος της οποίας αφορούσε την προώθηση της διαφάνειας και, συνεπώς, της λογοδοσίας**. Πολλές δραστηριότητες παρέμβασης, όπως το μαύρο χρήμα και η στοχευμένη παραπληροφόρηση, ευδοκιμούν σε συνθήκες αδιαφάνειας. Η Επιτροπή απηύθυνε έκκληση στα **κράτη μέλη και τα πολιτικά κόμματα** να λάβουν μέτρα που θα δώσουν στους πολίτες τη δυνατότητα να αναγνωρίζουν τις επί πληρωμή διαδικτυακές επικοινωνίες, το ύψος των δαπανώμενων χρημάτων, την πηγή τους και τα μέσα με τα οποία αυτές τους απευθύνθηκαν, να επιβάλλουν κυρώσεις, εφόσον συντρέχει περίπτωση.

Ορισμένα κράτη μέλη ανέφεραν ότι εφαρμόζουν κανόνες για τη διαφάνεια των επί πληρωμή πολιτικών επικοινωνιών, αν και εξακολουθούν να υφίστανται δυσκολίες όσον αφορά την πρόσβαση σε δεδομένα και τη δυνατότητα παρακολούθησης και, συνακόλουθα, επιβολής της νομοθεσίας όσον αφορά τη συμπεριφορά στο διαδίκτυο⁸⁸. Ορισμένα κράτη μέλη ανέφεραν ότι εξετάζουν πλέον την ψήφιση νομοθεσίας στον εν λόγω τομέα, με σκοπό τη θέσπιση ή τον εκσυγχρονισμό των κανόνων διαφάνειας σχετικά με το διαδίκτυο. Τα κράτη μέλη προώθησαν τη διαφάνεια και, σε ορισμένες περιπτώσεις, διεξήγαγαν συγκεκριμένες

Χαρτογράφηση των κανόνων

Τα περισσότερα κράτη μέλη:

- **εφαρμόζουν κανόνες για τη διαφάνεια** των δωρεών ή/και απαγορεύουν τις ανώνυμες δωρεές·
- **απαγορεύουν την αλλοδαπής προέλευσης χρηματοδότηση** πολιτικών κομμάτων και εκστρατειών, αν και ορισμένα απλώς περιορίζουν το ύψος της χρηματοδότησης αυτής ή επιβάλλουν απαιτήσεις γνωστοποίησης·
- **εφαρμόζουν κανόνες σχετικά με περιόδους παύσης των συζητήσεων** (οπότε διακόπτονται οι προεκλογικές εκστρατείες).

Τα μισά σχεδόν κράτη μέλη απαιτούν διαφάνεια για τις επί πληρωμή πολιτικές διαφημίσεις και επικοινωνίες·

Μερικά κράτη μέλη εφαρμόζουν ειδικούς κανόνες για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης·

Πάνω από το ένα τρίτο των κρατών μελών εφαρμόζει κανόνες ελέγχου των ραδιοτηλεοπτικών μέσων κατά τη διάρκεια των εκλογών·

Ορισμένα κράτη μέλη εφαρμόζουν αντίστοιχους κανόνες για το διαδίκτυο·

Το ένα τρίτο των κρατών μελών έχει προσδιορίσει με σαφήνεια τη διάρκεια των περιόδων διεξαγωγής προεκλογικών εκστρατειών. Άλλα κράτη μέλη δεν επιβάλλουν ειδικές απαιτήσεις.

⁸⁷ Βλέπε το τμήμα 4.1.2. του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

⁸⁸ Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν προβλέπεται στην οικεία νομοθεσία, ή περιπλέκεται λόγω, για παράδειγμα, έλλειψης πρόσβασης σε διαδικτυακά δεδομένα ή εξαρτάται από παθητική παρακολούθηση βάσει γνωστοποίησης εγγράφων από τους πολιτικούς παράγοντες.

δραστηριότητες ευαισθητοποίησης. Παρασχέθηκαν κατευθύνσεις ή κατάρτιση σε συγκεκριμένες ομάδες, όπως πολιτικά κόμματα. Τα κράτη μέλη αντάλλαξαν επίσης πληροφορίες στο πλαίσιο του δικτύου σχετικά με την εφαρμογή στο διαδίκτυο των εκτός διαδικτύου εκλογικών διασφαλίσεων τους.

Τον Μάρτιο του 2019 η τότε επίτροπος κ. Γιουνά έστειλε επιστολή στα πολιτικά κόμματα⁸⁹ με την οποία τα καλούσε να θέσουν σε εφαρμογή τη σύσταση της Επιτροπής⁹⁰. Επίσης, έλαβε χώρα ειδική ανταλλαγή απόψεων με τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα.

Η Επιτροπή συνεργάστηκε επίσης με **τις επιγραμμικές πλατφόρμες και τον κλάδο ΤΠ** για την προστασία των εκλογών του 2019 από εκστρατείες παραπληροφόρησης και διαδικτυακής χειραγώγησης. Ο αυτορρυθμιστικός κώδικας δεοντολογίας των επιγραμμικών πλατφορμών και τον διαφημιστικό κλάδο σχετικά με την παραπληροφόρηση⁹¹ ορίζει σειρά δεσμεύσεων, για παράδειγμα, τη διασφάλιση της διαφάνειας και τη δημοσιοποίηση πληροφοριών σχετικά με την πολιτική διαφήμιση, την αποτροπή της χειραγώγησης των διαδικτυακών υπηρεσιών από κακόβουλους παράγοντες, την ενδυνάμωση των πολιτών και των ερευνητών και την ανάληψη άλλων δράσεων για τη βελτίωση της λογοδοσίας και της αξιοπιστίας του διαδικτυακού οικοσυστήματος. Η Επιτροπή, με τη στήριξη της ERGA⁹², προέβη σε εντατική ενδιάμεση παρακολούθηση που αποσκοπούσε στη διασφάλιση της υλοποίησης των δεσμεύσεων του κώδικα πριν από τις εκλογές⁹³. Η Επιτροπή, με τη συνδρομή της ERGA, αξιολογεί επί του παρόντος τη συνολική αποτελεσματικότητα του εν λόγω κώδικα κατά το πρώτο έτος λειτουργίας.⁹⁴

Ο κώδικας έχει αποτελέσει ευκαιρία ενίσχυσης της διαφάνειας όσον αφορά τις πολιτικές των πλατφορμών σχετικά με την παραπληροφόρηση. Ενόψει των εκλογών του 2019, το Facebook, το Google και το Twitter ενέτειναν τις προσπάθειές τους για αυξημένη διαφάνεια των πολιτικών διαφημίσεων⁹⁵, κατέβαλαν προσπάθειες να βελτιώσουν την ακεραιότητα των υπηρεσιών τους μέσω του εντοπισμού και της παύσης δραστηριοτήτων χειραγώγησης [όπως συντονισμένες επιχειρήσεις μεγέθυνσης περιεχομένου και κατάχρησης αυτοματοποιημένου λογισμικού (μποτ) και ψεύτικων λογαριασμών] και

⁸⁹ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/letter_political_parties_final_en.pdf.

⁹⁰ Σύσταση της Επιτροπής, της 12ης Σεπτεμβρίου 2018, σχετικά με τα εκλογικά δίκτυα συνεργασίας, τη διαδικτυακή διαφάνεια, την προστασία από περιστατικά κυβερνοασφάλειας και την καταπολέμηση των εκστρατειών παραπληροφόρησης στο πλαίσιο των εκλογών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου [C(2018) 5949 final].

⁹¹ Υπογράφοντες τον κώδικα δεοντολογίας είναι, μεταξύ άλλων, οι μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες Facebook, Google, Twitter και Microsoft καθώς και η Mozilla και επαγγελματικές ενώσεις που εκπροσωπούν τον διαδικτυακό διαφημιστικό κλάδο.

⁹² Η επιφορτισμένη με το συγκεκριμένο καθήκον υποομάδα της ERGA υπέβαλε τον Ιούνιο του 2019 έκθεση σχετικά με την πρώτη φάση των δραστηριοτήτων παρακολούθησης, οι οποίες επικεντρώθηκαν στην εφαρμογή των δεσμεύσεων του κώδικα που σχετίζονται με τη διαφάνεια της πολιτικής διαφήμισης. http://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/06/ERGA-2019-06_Report-intermediate-monitoring-Code-of-Practice-on-disinformation.pdf.

⁹³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>

⁹⁴ Οι υπογράφωντες τον κώδικα υπέβαλαν ετήσιες εκθέσεις αυτοαξιολόγησης σχετικά με την εκ μέρους τους εφαρμογή του κώδικα. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/annual-self-assessment-reports-signatories-code-practice-disinformation-2019>. Εκτός από την ERGA, το έργο της αξιολόγησης του κώδικα από την Επιτροπή συνδράμει και ανεξάρτητος σύμβουλος.

⁹⁵ Ειδικότερα, μέσω της επισήμανσης και της δημοσιοποίησής τους μέσω αποθετηρίων διαφημίσεων με δυνατότητα αναζήτησης.

βελτίωσαν τον έλεγχο των διαφημίσεων προκειμένου να περιορίσουν τις κακόβουλες πρακτικές δολώματος για κλικ και να μειώσουν τα διαφημιστικά έσοδα για όσους παραπληροφορούν. Επιπλέον, οι πλατφόρμες έλαβαν σειρά μέτρων για την προώθηση περιεχομένου από «γνήσιες»⁹⁶ πηγές και τον περιορισμό της διάδοσης της παραπληροφόρησης. Αν και τα εν λόγω μέτρα αποτέλεσαν σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της διαφάνειας στο πλαίσιο των εκλογών, δεν επαρκούν. Δεν διέθεταν όλες οι πλατφόρμες βιβλιοθήκες διαφημίσεων σε όλα τα κράτη μέλη πριν από τις εκλογές, οι βιβλιοθήκες διαφημίσεων δεν ήταν επαρκώς ολοκληρωμένες και δεν παρείχαν εύκολη πρόσβαση στους σχετικούς φορείς, περιλαμβανομένων των αρχών των κρατών μελών, για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους επιτήρησης, ούτε στους ερευνητές για την ανάλυση του αρχείου. Από αυτή την άποψη, πρέπει να επιτευχθεί πρόοδος ενόψει των μελλοντικών εκλογών.

Τα εθνικά και ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα ανέφεραν ότι έλαβαν μέτρα συμμόρφωσης τόσο με την ισχύουσα νομοθεσία όσο και με τις απαιτήσεις που καθορίζουν οι επιγραμμικές πλατφόρμες στους όρους χρήσης τους. Ωστόσο, ορισμένες απαιτήσεις των πλατφορμών χαρακτηρίστηκαν προβληματικές⁹⁷. Τα κόμματα ανέφεραν ότι αντιμετώπισαν ιδιαίτερες δυσκολίες λόγω αλλαγών στους όρους χρήσης των πλατφορμών λίγο πριν από τις εκλογές. Στο δικό τους επίπεδο, τα κόμματα δεν προέβησαν, σε γενικές γραμμές, σε πρόσθετες ενέργειες σχετικά με τη διαφάνεια όπως η καταλογογράφηση των διαφημίσεων τους ή η γνωστοποίηση των δαπανών τους για επιγραμμικές πολιτικές διαφημίσεις στους δικτυακούς τους τόπους⁹⁸. Στις απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο της Επιτροπής, ανέφεραν ότι θεωρούν σημαντική την αποσαφήνιση των κανόνων για τη διαφάνεια, την ορθή προσέγγιση που πρέπει να υιοθετούν οι πλατφόρμες όσον αφορά τις εκστρατείες σε επίπεδο ΕΕ και την παροχή επιγραμμικών βάσεων δεδομένων ανοικτής πρόσβασης στα κόμματα προκειμένου να μπορούν να δημοσιοποιούν τις πληροφορίες που απαιτούνται για λόγους διαφάνειας.

Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές, τα κράτη μέλη αντάλλαξαν την εμπειρία τους σχετικά με τις αλληλεπιδράσεις τους με τις πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης. Οι πλατφόρμες συνεργάστηκαν απευθείας με ορισμένα εξ αυτών, παρέχοντάς τους συγκεκριμένη στήριξη, για παράδειγμα, σχετικά με τις οδοús κλιμάκωσης⁹⁹. Στο πλαίσιο των συζητήσεων στο πλαίσιο του δικτύου¹⁰⁰ τονίστηκε η ανάγκη

⁹⁶ Η γνησιότητα του περιεχομένου αποτελεί ζήτημα που τελεί υπό συζήτηση όσον αφορά την επιγραμμική δημοσίευση και εξετάζεται σειρά προσεγγίσεων με σκοπό να βοηθηθούν οι χρήστες στην κατανόηση της προέλευσης του περιεχομένου καθώς και να ιεραρχηθούν οι πληροφορίες επί ορισμένων θεμάτων που προέρχονται από έγκυρες πηγές, για παράδειγμα, προκειμένου να μπορούν οι χρήστες να ενημερώνονται σχετικά με τις εκλογικές διατυπώσεις από τον αρμόδιο για τις εκλογές εθνικό φορέα.

⁹⁷ Το Facebook ζητούσε οι σύμβουλοι να εγγράφονται στη χώρα όπου επιθυμούσαν να αγοράσουν πολιτική διαφήμιση. Αυτό υποχρέωνε τα πολιτικά κόμματα της ΕΕ να έχουν εγγραφεί σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ προκειμένου να διεξαγάγουν ενημερωτικές εκστρατείες σε επίπεδο ΕΕ.

⁹⁸ Βλέπε σύσταση της δέσμης μέτρων για τις εκλογές, σημείο 9.

⁹⁹ Για παράδειγμα, το Facebook συνεργάστηκε με τη γερμανική ομοσπονδιακή υπηρεσία για την ασφάλεια των πληροφοριών με σκοπό τη δρομολόγηση πρωτοβουλίας για τη βελτίωση και την πιο ολοκληρωμένη κατανόηση της παρέμβασης στις εκλογές και την ανάπτυξη κατευθύνσεων σχετικά με την καταπολέμησή της. Το Twitter συμπεριέλαβε

για βελτίωση της ίσης μεταχείρισης των κρατών μελών, αύξηση της επιχειρησιακής αλληλεπίδρασης για τη στήριξη των εποπτικών τους αρμοδιοτήτων¹⁰¹, συμπεριλαμβανομένης της καλύτερης πρόσβασης σε δεδομένα, για σημεία επαφής και ανταλλαγή απόψεων στις γλώσσες των ενδιαφερομένων κρατών μελών. Τα κράτη μέλη ανέφεραν ότι οι προσπάθειες των πλατφορμών ήταν ασυνεπείς, όχι επαρκώς αποτελεσματικές, και ότι η στήριξη που παρείχαν απευθείας σε παράγοντες όπως τα πολιτικά κόμματα, οι υποψήφιοι και οι δημοσιογράφοι θα μπορούσαν επίσης να εγείρουν ανησυχίες στο πλαίσιο της έννομης τάξης τους¹⁰². Παρόμοιες ανησυχίες εκφράστηκαν στο πλαίσιο του συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης.

Η Επιτροπή συνεργάστηκε επίσης με άλλες επιγραμμικές πλατφόρμες στο πλαίσιο του κώδικα δεοντολογίας για την καταπολέμηση της παράνομης ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο¹⁰³.

4.3. Ενίσχυση της συμμόρφωσης με την προστασία δεδομένων

Η Επιτροπή δημοσίευσε επίσης ειδικές **κατευθύνσεις σχετικά με την εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων στο πλαίσιο των εκλογών**. Ήταν οι πρώτες εκλογές στις οποίες εφαρμόστηκε το επικαιροποιημένο πλαίσιο προστασίας δεδομένων της ΕΕ¹⁰⁴. Το σκάνδαλο Facebook-Cambridge Analytica¹⁰⁵ ανέδειξε τη σημασία των κανόνων προστασίας δεδομένων της ΕΕ στο εκλογικό πλαίσιο, καταδεικνύοντας τον κίνδυνο της χρήσης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά παράβαση των κανόνων προστασίας δεδομένων στο πλαίσιο απόπειρας παράνομου επηρεασμού των εκλογών¹⁰⁶.

Οι εθνικές αρχές, περιλαμβανομένων ορισμένων εκλογικών επιτροπών, έλαβαν συγκεκριμένα μέτρα για την προώθηση της συμμόρφωσης με τη νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων, όπως η απευθείας ενημέρωση των πολιτικών κομμάτων σχετικά με τις ευθύνες τους. Ορισμένα κράτη μέλη ανέφεραν ότι επέβαλαν πρόστιμα κατά

εθνικούς υπαλλήλους και ερευνητές σε δικτυακή πύλη υποστήριξης εταιριών για τη διευκόλυνση της έρευνας σχετικά με την παραπληροφόρηση. Η Google παρείχε στήριξη σε δημοσιογράφους και ανεξάρτητα δίκτυα ελέγχου γεγονότων. Περισσότερες λεπτομέρειες για τις εν λόγω δραστηριότητες παρέχονται στο τμήμα 4.2.3. του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

¹⁰⁰ Βλέπε τις εκθέσεις του ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές και περισσότερες λεπτομέρειες στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

¹⁰¹ Αυτό αφορά, για παράδειγμα, τη συμμόρφωση με τους εθνικούς κανόνες όπως την παρακολούθηση των δαπανών εκστρατειών και τις περιόδους παύσης των συζητήσεων στο διαδίκτυο.

¹⁰² Για παράδειγμα, οι εθνικοί κανόνες για τον έλεγχο των δωρεών σε πολιτικές εκστρατείες.

¹⁰³ Κώδικας δεοντολογίας για την καταπολέμηση της παράνομης ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/countering-illegal-hate-speech-online_en.

¹⁰⁴ Κανονισμός 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/EK [Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (στο εξής: ΓΚΠΔ)].

¹⁰⁵ Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορούσε κατάχρηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονταν απευθείας από το οικείο πρόσωπο και δεδομένων που αντλούνταν από τη συμπεριφορά του και το κοινωνικό δίκτυο στο οποίο συμμετείχε με σκοπό τη στόχευσή του με συγκεκριμένο πολιτικό περιεχόμενο.

¹⁰⁶ Ο ΓΚΠΔ παρέσχε στις εθνικές αρχές ενισχυμένες εξουσίες παρακολούθησης και εφαρμογής των εν λόγω κανόνων.

το χρονικό διάστημα πριν από τις εκλογές, αναφέρθηκαν ορισμένα συμβάντα¹⁰⁷, και ορισμένες έρευνες βρίσκονται υπό εξέλιξη.

Οι παρατηρήσεις ορισμένων πολιτικών κομμάτων δείχνουν ότι δεν υπάρχει επαρκής σαφήνεια όσον αφορά τις απαιτήσεις για την προστασία των δεδομένων στο πλαίσιο των εκλογών και ότι απαιτείται περαιτέρω ευαισθητοποίηση.

Η δέσμη μέτρων για τις εκλογές περιλάμβανε νομοθετική πρόταση για τη θέσπιση κυρώσεων κατά ευρωπαϊκών κομμάτων και ιδρυμάτων που επιδίωκαν να εκμεταλλευτούν την παραβίαση των κανόνων για την προστασία των δεδομένων ώστε να επηρεάσουν ή να επιχειρήσουν να επηρεάσουν σκοπίμως το αποτέλεσμα των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η εν λόγω πρόταση εγκρίθηκε ταχέως και βρισκόταν σε ισχύ κατά τη διάρκεια των εκλογών¹⁰⁸. Η αρμόδια Αρχή για τα Ευρωπαϊκά Πολιτικά Κόμματα και τα Ευρωπαϊκά Πολιτικά Ιδρύματα συνεργάστηκε με τα κράτη μέλη για να διασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή της. Μέχρι σήμερα, δεν έχει διαπιστωθεί καμία περίπτωση στο πλαίσιο αυτού του νέου μηχανισμού.

4.4. Ενίσχυση της κυβερνοανθεκτικότητας

Η Επιτροπή συνεργάστηκε με τις αρχές των κρατών μελών για την εφαρμογή των **συστάσεων της όσον αφορά τη διαχείριση του κινδύνου κυβερνοεπίθεσης** στις εκλογές¹⁰⁹. Κάλεσε τα κράτη μέλη να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να κατανοήσουν και να μπορέσουν να διαχειριστούν τους κινδύνους κυβερνοεπίθεσης καθώς και να εφαρμόσουν την επιτομή για την κυβερνοασφάλεια των τεχνολογιών των εκλογών που εκπόνησε η ομάδα συνεργασίας που συστάθηκε βάσει της οδηγίας σχετικά με την ασφάλεια των συστημάτων δικτύου και πληροφοριών¹¹⁰. Ζητήθηκε επίσης από τα κράτη μέλη να προβούν στις κατάλληλες ενέργειες ευαισθητοποίησης σχετικά με τους εν λόγω κινδύνους και πολλά εξ αυτών το έπραξαν, διοργανώνοντας, για παράδειγμα, ειδικές δραστηριότητες κατάρτισης και ασκήσεις με τη συμμετοχή των σχετικών ενδιαφερομένων μερών, όπως πολιτικά κόμματα και δημοσιογράφοι. Στο πλαίσιο της σύστασης ζητούνταν επίσης από τα πολιτικά κόμματα να αναλάβουν δράση για τον μετριασμό των κινδύνων στον κυβερνοχώρο.

Για να στηρίξει την εφαρμογή της σύστασης και να ενισχύσει τη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων εθνικών αρχών, η Επιτροπή διοργάνωσε τον Οκτώβριο του 2018 εργαστήριο υψηλού επιπέδου σχετικά με τις κυβερνοαπειλές για τις εκλογές¹¹¹, στο πλαίσιο του

¹⁰⁷ Για παράδειγμα, η Γαλλία καθιέρωσε ειδικό έντυπο μέσω του οποίου υποβλήθηκαν 697 καταγγελίες στο πλαίσιο των εκλογών, μεταξύ άλλων 11 κατά πολιτικών κομμάτων. Στην Ισπανία υποβλήθηκαν 102 καταγγελίες. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε το τμήμα 4.3.2 του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

¹⁰⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32019R0493>.

¹⁰⁹ Βλέπε σύσταση της δέσμης μέτρων για τις εκλογές, σημεία 12-18.

¹¹⁰ https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-30/election_security_compendium_00BE09F9-D2BE-5D69-9E39C5A9C81C290F_53645.pdf.

¹¹¹ https://wayback.archive-it.org/12090/20191129081252/https://ec.europa.eu/epsc/events/election-interference-digital-age-building-resilience-cyber-enabled-threats_en

οποίου αρχές κυβερνοασφάλειας συναντήθηκαν με εκλογικές αρχές για να συζητήσουν τις επικείμενες προκλήσεις¹¹².

Σε συνεργασία με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κυβερνοασφάλεια (ENISA) και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Επιτροπή διεξήγαγε άσκηση επί χάρτου τον Απρίλιο του 2019, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές με σκοπό τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών ανταπόκρισης της Ένωσης και των κρατών μελών καθώς και των σχεδίων αντιμετώπισης των κρίσεων¹¹³. Η έκθεση του ENISA σχετικά με την άσκηση, η οποία κοινοποιήθηκε στα κράτη μέλη, περιλάμβανε τις πολιτικές και τις ικανότητες που θεωρούνται απαραίτητες για την ανθεκτικότητα ως προς την κυβερνοασφάλεια στις εκλογές.

Τα κράτη μέλη ανέφεραν ότι η μετάδοση των αποτελεσμάτων στο Κοινοβούλιο τη βραδιά των εκλογών έχει περιθώριο βελτίωσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αρχές παρείχαν ειδική βοήθεια και κατάρτιση σε πολιτικά κόμματα και υποψηφίους, καθώς και σε δημοσιογράφους και στα μέσα ενημέρωσης για τη στήριξη της κυβερνοασφάλειας και της ανθεκτικότητας στο πλαίσιο των εκλογών¹¹⁴.

Ανάλυση και μέτρα παρακολούθησης

Η απειλή χειραγώγησης και παράνομης παρέμβασης στις εκλογές με σκοπό τη χειραγώγηση της γνώμης και της επιλογής των ψηφοφόρων ήταν πραγματική και πολύπλευρη και ανάλογη ήταν η απαιτούμενη εργασία για την αντιμετώπισή της. Αν και αναφέρθηκαν μεμονωμένες κυβερνοεπιθέσεις, καταγγελίες σχετικά με την προστασία των δεδομένων και άλλες σχετικές με τις εκλογές καταγγελίες, δεν εντοπίστηκε συγκεκαλυμμένη, συντονισμένη και μεγάλης κλίμακας απόπειρα παρέμβασης στις εκλογές. Οι παρατηρήσεις των κρατών μελών δείχνουν ότι η δέσμη μέτρων για τις εκλογές και άλλα ενωσιακά μέτρα διαδραμάτισαν ουσιαστικό ρόλο στο πλαίσιο των προσπαθειών τους να αποτρέψουν τις απειλές και να ασκήσουν τις εποπτικές τους αρμοδιότητες.

Τα κράτη μέλη εφάρμοσαν σε μεγάλο βαθμό τη δέσμη μέτρων για τις εκλογές. Πέτυχαν υψηλά επίπεδα συνεργασίας και συντονισμού, τόσο εσωτερικά μεταξύ των αρμόδιων αρχών¹¹⁵, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο των εθνικών δικτύων για τις εκλογές και με τη συνεργασία ιδιωτικών και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων, όσο και μεταξύ των κρατών μελών και με τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.

Η αξία μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για το σύνολο της κοινωνίας καταδείχθηκε και

¹¹² Το αποτέλεσμα του εργαστηρίου αξιοποιήθηκε στο συμπόσιο για τα θεμελιώδη δικαιώματα που διοργανώθηκε στα τέλη Νοεμβρίου 2018 με βασικό θέμα «Η δημοκρατία στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

¹¹³ Ο ENISA είχε προηγουμένως εκδώσει γνώμη για την κυβερνοασφάλεια των εκλογών, η οποία χρησιμοποιήθηκε στο πλαίσιο της εν λόγω άσκησης, και παρείχε στήριξη σε εθνικές ασκήσεις κυβερνοασφάλειας ενόψει των εκλογών <https://www.enisa.europa.eu/news/enisa-news/enisa-makes-recommendations-on-eu-wide-election-cybersecurity>

¹¹⁴ Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε το τμήμα 4.4 του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

¹¹⁵ Αυτό περιλάμβανε επίσης συνεργασία μεταξύ εκλογικών εμπειρογνομόνων και εμπειρογνομόνων για τη στρατηγική επικοινωνία σε ό,τι αφορά την παραπληροφόρηση.

αποδείχθηκε αποτελεσματική¹¹⁶.

Τα κύρια διδάγματα είναι τα ακόλουθα:

Απαιτείται περαιτέρω πρόοδος για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης, της χειραγώγησης και της παράνομης αλλοδαπής παρέμβασης¹¹⁷. Οι διασφαλίσεις σχετικά με τις εκλογές πρέπει να είναι αποτελεσματικές και κατάλληλες για το επιγραμμικό περιβάλλον. Η διαφάνεια των πολιτικών διαφημίσεων και επικοινωνιών δεν είναι επαρκώς αξιόπιστη.

Η ανάπτυξη επαρκούς ικανότητας στα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τα κράτη μέλη και την κοινωνία των πολιτών για τον εντοπισμό, την ανάλυση και την αποκάλυψη της χειραγώγησης και της παρέμβασης **είναι απολύτως απαραίτητη**.

Υπάρχει ανάγκη ενίσχυσης της ικανότητας και των προσπαθειών των **αρμόδιων αρχών** όσον αφορά την άσκηση των εποπτικών τους αρμοδιοτήτων και τη συνεργασία τους με τις πλατφόρμες. Οι επιγραμμικές πλατφόρμες θα πρέπει να διαθέτουν τις απαιτούμενες δομές και διαδικασίες που θα δίνουν στις αρμόδιες αρχές τη δυνατότητα να παρακολουθούν τη συμμόρφωση με τη συναφή εθνική και ενωσιακή νομοθεσία, με ίση μεταχείριση των κρατών μελών.

Τα κράτη μέλη εξέφρασαν τη στήριξή τους για τον ενισχυμένο συντονισμό στον εν λόγω τομέα σε ενωσιακό επίπεδο, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των κρατών μελών και των επιχειρησιακών ενεργειών παρακολούθησης, όταν προκύπτουν προβλήματα.

Θα πρέπει επίσης να υπάρξει εμβάθυνση της **ενισχυμένης συνεργασίας** μεταξύ των αρμόδιων αρχών σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο, περιλαμβανομένων των αρχών προστασίας δεδομένων και των ρυθμιστών αρχών μέσων ενημέρωσης.

Οι **επιγραμμικές πλατφόρμες** θα πρέπει να ενισχύσουν περαιτέρω τη **διαφάνεια** και τη λογοδοσία όσον αφορά τις δραστηριότητές τους που συνδέονται με πολιτικό περιεχόμενο, ενώ οι δεσμεύσεις τους θα πρέπει να είναι επαληθεύσιμες από τρίτους. **Η πρόσβαση σε δεδομένα ψηφιακών πλατφορμών, μεταξύ άλλων από την ερευνητική κοινότητα**, εξακολουθεί να είναι ανεπαρκής. Το γεγονός αυτό μπορεί να δυσκολεύει τους **δημοσιογράφους** να κατανοήσουν και να αποκαλύψουν τις απειλές για τον δημοκρατικό διάλογο και παρεμποδίζει τις προσπάθειες της **κοινωνίας των πολιτών** για ευαισθητοποίηση των πολιτών και ενίσχυση της ανθεκτικότητας της κοινωνίας. Οι πλατφόρμες θα πρέπει να παρέχουν αυξημένη πρόσβαση σε δεδομένα για τους ερευνητές

¹¹⁶ Με βάση τη σύγκριση μεταξύ του ειδικού Ευρωβαρόμετρου 477—Δημοκρατία και εκλογές, Νοέμβριος 2018 και της μετεκλογικής έρευνας 2019 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

¹¹⁷ Τα πορίσματα περιγράφονται αναλυτικά στο τμήμα 4.2.4. του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση και απηχούνται στις συστάσεις της έκθεσης του κέντρου αριστείας Stratcom του NATO σχετικά με τον ρόλο των πλατφορμών μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην καταπολέμηση των μη γνήσιων συμπεριφορών <https://www.stratcomcoe.org/how-social-media-companies-are-failing-combat-inauthentic-behaviour-online>.

και άλλους σχετικούς φορείς, με πλήρη σεβασμό των απαιτήσεων προστασίας δεδομένων, βάσει ειδικών δομών που διαμορφώνονται για τον συγκεκριμένο σκοπό. Γι' αυτόν τον σκοπό, απαιτείται επίσης η διεύρυνση του δικτύου ερευνητικών εταίρων με τους οποίους συνεργάζονται επί του παρόντος οι πλατφόρμες. Είναι αναγκαία η βελτίωση της ανάλυσης του πεδίου εφαρμογής και του αντικτύπου της παρέμβασης στη δημοκρατική διαδικασία, περιλαμβανομένων των τρόπων κυκλοφορίας των πληροφοριών στο διαδίκτυο, των αλγορίθμων των μηχανών αναζήτησης και των πλατφορμών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που κατατάσσουν τις πληροφορίες και των προσπαθειών που καταβάλλουν οι πλατφόρμες για την προώθηση αυθεντικού περιεχομένου.

Ένα ελεύθερο, πλουραλιστικό τοπίο μέσων ενημέρωσης που χαρακτηρίζεται από λογοδοσία και η διαθεσιμότητα **ποιοτικών δημόσιων πληροφοριών** αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για τη διεξαγωγή υγιούς και τεκμηριωμένου πολιτικού διαλόγου καθώς και προκειμένου να παρέχεται στους πολίτες που έρχονται αντιμέτωποι με την παραπληροφόρηση και άλλες μορφές χειραγώγησης η δυνατότητα να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να υποχρεώνουν την εξουσία να λογοδοτεί. Αυτό αποτελεί ουσιαστικό μέρος των δημοκρατικών ρυθμίσεων ελέγχου και εξισορρόπησης και προαπαιτούμενο για τον υγιή δημοκρατικό διάλογο.¹¹⁸

Όσον αφορά το μέλλον, απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για τη στήριξη της **ενδυνάμωσης των πολιτών**, της ευαισθητοποίησής τους και του γραμματισμού τους στα μέσα ενημέρωσης καθώς και για την ανάπτυξη **δεξιοτήτων** στους πολίτες κάθε ηλικίας.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει να υποστηρίζει τις προσπάθειες των κρατών μελών. Ειδικότερα, **η Επιτροπή:**

- θα χρηματοδοτήσει **επιχορηγήσεις δράσης για τη στήριξη των εθνικών δικτύων για τις εκλογές** και άλλες δράσεις για την ενίσχυση της δημοκρατικής ανθεκτικότητας¹¹⁹.
- θα στηρίξει **την ενισχυμένη συνεργασία** μεταξύ των κρατών μελών, αξιοποιώντας κατά τον βέλτιστο τρόπο το πρόσφατα συσταθέν ευρωπαϊκό δίκτυο συνεργασίας για τις εκλογές και διασφαλίζοντας τη στενή αλληλεπίδραση και συνεργασία με άλλα δίκτυα, περιλαμβανομένου του συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης, για παράδειγμα, μέσω:
 - πρακτικών, **επιχειρησιακών δραστηριοτήτων**, όπως εργαστήρια και εκτιμήσεις κινδύνου με σκοπό τη στήριξη του καλύτερου εντοπισμού των απειλών·
 - προώθησης της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την

¹¹⁸ Το εν λόγω πόρισμα αποτυπώνεται στη συνεργασία της Επιτροπής με την κοινωνία των πολιτών και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, για παράδειγμα, στα συμπεράσματα διαδοχικών συμποσίων της Επιτροπής για τα θεμελιώδη δικαιώματα (το 2016 σχετικά με τον «Πλουραλισμό των μέσων ενημέρωσης και τη Δημοκρατία», το 2017 σχετικά με τα «Δικαιώματα των γυναικών σε ταραγμένους καιρούς» και το 2018 σχετικά με τη «Δημοκρατία στην Ευρώπη»). Βλέπε, για παράδειγμα, τα πορίσματα σχετικά με τον αντίκτυπο των επιγραμμικών απειλών στους παράγοντες μέσων ενημέρωσης επί των ελεύθερων εκλογών, «Elections and Media in Digital Times» της UNESCO <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371486.locale=en>

¹¹⁹ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/rec-rcit-citi-ag-2020>

παρακολούθηση σχετικών δραστηριοτήτων που συνδέονται με επιγραμμικές πλατφόρμες, μεταξύ άλλων μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τη συνεργασία με τις πλατφόρμες και της στήριξης της ίσης μεταχείρισης όλων των κρατών μελών·

- της περαιτέρω διευκόλυνσης και της διαρκούς συνεργασίας μεταξύ του ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές, της ERGA και του συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης, για παράδειγμα, σχετικά με γνώσεις και αναλύσεις που σχετίζονται με το εκλογικό πλαίσιο και αλληλεπιδράσεις με επιγραμμικές πλατφόρμες·
- της ενίσχυσης **της συνεργασίας με άλλες δομές**, όπως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων, τον ENISA και την ομάδα συνεργασίας που συστάθηκε βάσει της οδηγίας σχετικά με την ασφάλεια των συστημάτων δικτύου και πληροφοριών (ομάδα συνεργασίας NIS)¹²⁰.
- της παροχής στήριξης στα κράτη μέλη με σκοπό να διατηρήσουν και να διευρύνουν την **χαρτογράφηση του ρυθμιστικού πλαισίου** που σχετίζεται με τις εκλογές.
- Θα συνεχίσει να **συνεργάζεται με τις επιγραμμικές πλατφόρμες**, μεταξύ άλλων όσον αφορά τον κώδικα δεοντολογίας για την παραπληροφόρηση και τον κώδικα δεοντολογίας για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο και θα συμβάλλει, σε συνεργασία με τα σχετικά μέρη, όπως το ευρωπαϊκό δίκτυο συνεργασίας για τις εκλογές, το σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και άλλα σχετικά δίκτυα της ΕΕ, στην ανάπτυξη περαιτέρω μέτρων με σκοπό τη διαμόρφωση κοινής προσέγγισης και κοινών προτύπων για την αντιμετώπιση προβλημάτων όπως η παραπληροφόρηση και τα μηνύματα μίσους στο διαδίκτυο·
- Θα **στηρίξει περαιτέρω την ελευθερία, τον πλουραλισμό των μέσων ενημέρωσης και την ποιοτική δημοσιογραφία**, μεταξύ άλλων μέσω της καλύτερης προστασίας των δημοσιογράφων και στο πλαίσιο του μετασχηματισμού του τομέα μέσων ενημέρωσης και του ψηφιακού μέλλοντος·
- Θα εξετάσει περαιτέρω τα ζητήματα που συνδέονται με **την αποτελεσματική εφαρμογή των απαιτήσεων προστασίας δεδομένων** στις εκλογές, συμπεριλαμβανομένης της διαφάνειας, των τεχνικών μικροστόχευσης και της χρήσης των αλγορίθμων·
- Θα αναλάβει ειδικές δράσεις για την περαιτέρω **ενδυνάμωση των πολιτών**, σε όλη τους την πολυμορφία, προκειμένου να μπορούν να αντιμετωπίζουν ζητήματα παραπληροφόρησης και χειραγώγησης, να αξιολογούν με κριτικό τρόπο το τοπίο της πληροφόρησης και να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις (πρωτοβουλίες για τη στήριξη του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης και την εκπαίδευση όσον αφορά τις αξίες και την ιθαγένεια της ΕΕ).

¹²⁰ Με στόχο τη θέση σε επιχειρησιακή λειτουργία της ανταλλαγής εμπειρογνωμοσύνης σχετικά με την κυβερνοασφάλεια και την αύξηση της σχετικής τεχνικής ικανότητας.

- Θα ενισχύσει τις γνώσεις σχετικά με τα συναφή προβλήματα και τους κινδύνους, μεταξύ άλλων με τους ακόλουθους τρόπους:
 - με πλήρη σεβασμό προς τους εφαρμοστέους κανόνες, τις αντίστοιχες αρμοδιότητες και ευθύνες, θα αξιοποιήσει κατά τον βέλτιστο τρόπο το νεοσυσταθέν Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Ψηφιακών Μέσων για να διευκολύνει τη σύνδεση με τους ελεγκτές γεγονότων και τους ακαδημαϊκούς ερευνητές στην Ευρώπη.
 - με μελέτη για τον αντίκτυπο των νέων και αναδυόμενων τεχνολογιών στις ελεύθερες και δίκαιες εκλογές, με σκοπό να εξεταστεί το πώς η χρήση των δεδομένων σχετικά με τους ψηφοφόρους και των νέων τεχνολογιών, όπως οι τεχνικές μικροστόχευσης, οι αλγόριθμοι και η τεχνητή νοημοσύνη, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να επηρεάσει τα αποτελέσματα των εκλογών και της εμπιστοσύνης των πολιτών σ' αυτές. Τα αποτελέσματα αναμένεται να δημοσιευτούν στα τέλη του 2020.
- Θα στηρίξει την ενδεχόμενη **επικαιροποίηση της επιτομής** για την κυβερνοασφάλεια των τεχνολογιών των εκλογών στο πλαίσιο της ομάδας συνεργασίας NIS σε στενή συνεργασία με το ευρωπαϊκό δίκτυο συνεργασίας για τις εκλογές με σκοπό την επικαιροποίηση του εγγράφου και την προσαρμογή του στις ανάγκες των κρατών μελών.

Η υποστήριξη μιας ισχυρής και ζωντανής δημοκρατίας στην Ευρώπη αποτελεί ζήτημα νομιμοποίησης και εμπιστοσύνης. Η ευρωπαϊκή δημοκρατία αντιμετωπίζει πολλαπλές προκλήσεις, προερχόμενες τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό. Όπως ανακοίνωσε η πρόεδρος της Επιτροπής στις πολιτικές κατευθύνσεις της, η Επιτροπή θα παρουσιάσει **ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τη δημοκρατία**¹²¹ με σκοπό να συμβάλει στη βελτίωση της ανθεκτικότητας των δημοκρατιών μας και στην αντιμετώπιση των απειλών εξωτερικής παρέμβασης στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Στόχος θα είναι η αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης και η προσαρμογή στις εξελισσόμενες απειλές και τη χειραγώγηση, καθώς και η στήριξη των ελεύθερων και ανεξάρτητων μέσων ενημέρωσης. Θα περιλαμβάνει νομοθετικές προτάσεις σχετικά με τη διαφάνεια της πολιτικής διαφήμισης οι οποίες θα διευκρινίζουν περαιτέρω τους κανόνες σχετικά με τη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων.

5. Συμπεράσματα

Η δημοκρατία αποτελεί βασική αξία της Ένωσής μας. Οι αξίες αυτές αποκτούν ακόμα μεγαλύτερη σημασία στην παρούσα περίοδο ανάγκης, δυσχερειών και αβεβαιότητας. Η συμμετοχή-ρεκόρ στις ευρωεκλογές του 2019 αποτέλεσε σαφή ένδειξη ανανεωμένης συμμετοχής στα ευρωπαϊκά πολιτικά πράγματα στην Ευρώπη. Ξεκίνησε ένας γνήσιος ευρωπαϊκός πολιτικός διάλογος. Αξιοποιώντας αυτή την αυξημένη συμμετοχή, η Διάσκεψη

¹²¹ Βλέπε πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για το 2020 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/cwp-2020-publication_en.pdf

για το μέλλον της Ευρώπης θα επιδιώξει να ενθαρρύνει τους πολίτες να έχουν μεγαλύτερο λόγο και να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στον καθορισμό των προτεραιοτήτων μας και του επιπέδου της φιλοδοξίας μας.

Η Ευρώπη ανταπεξήλθε στην πρόκληση της διασφάλισης ελεύθερων και δίκαιων εκλογών, απαλλαγμένων από παρεμβάσεις, και τόνωσης της βεβαιότητας και της εμπιστοσύνης των πολιτών στη δημοκρατία. Με τη στήριξη της Επιτροπής και των άλλων θεσμικών οργάνων της ΕΕ, τα κράτη μέλη συνεργάστηκαν όπως ποτέ άλλοτε με σκοπό να συνενώσουν την εμπειρογνωμοσύνη και τις ικανότητές τους. Η πανδημία COVID-19 έδειξε για μια ακόμη φορά τη σπουδαιότητα αυτής της συνεργασίας όσον αφορά την αντίδραση στην παραπληροφόρηση και τη χειραγώγηση του δημοκρατικού διαλόγου.

Πρέπει να σημειωθεί ακόμη πρόοδος όσον αφορά τη συμπεριληπτικότητα της ευρωπαϊκής δημοκρατίας στο σύνολό της. Στις εκλογές δεν συμμετείχαν όλες οι ομάδες πολιτών. Αν και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποτυπώνεται βελτίωση της ισότιμης εκπροσώπησης των φύλων¹²², εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη επίτευξης προόδου όσον αφορά τη συμμετοχή των γυναικών, των πολιτών με αναπηρίες, των νέων πολιτών και άλλων ομάδων στις δημοκρατικές διαδικασίες. Οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ αντιμετώπισαν δυσκολίες στο να ψηφίσουν σε ορισμένα κράτη μέλη, ορισμένοι απ' αυτούς στην προσπάθειά τους να ψηφίσουν για υποψηφίους στη χώρα καταγωγής τους, άλλοι όταν ψήφιζαν στο κράτος κατοικίας τους.

Αναφέρθηκαν πολλά παραδείγματα ορθών πρακτικών για τη στήριξη της συμμετοχής υποεκπροσωπούμενων ομάδων, αλλά η προσέγγισή τους θα πρέπει να διευρυνθεί, ενώ απαιτούνται και πιο ολοκληρωμένα και αξιόπιστα αριθμητικά στοιχεία. Απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για να εξαλειφθούν τα εμπόδια που απομένουν και να διασφαλιστεί η συμμετοχή χωρίς αποκλεισμούς.

Αν και έχει επιτευχθεί πρόοδος όσον αφορά την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης των εκλογών, η σύνδεση μεταξύ των εθνικών και των ευρωπαϊκών κομμάτων εξακολουθεί να είναι σε γενικές γραμμές ασαφής για τους πολίτες. Στα περισσότερα κράτη μέλη, στα ψηφοδέλτια εξακολουθούν να αναγράφονται μόνο οι ονομασίες και τα λογότυπα των εθνικών κομμάτων, χωρίς να αναφέρεται το ευρωπαϊκό κόμμα με το οποίο συνδέονται¹²³. Επίσης, τα προγράμματα των ευρωπαϊκών κομμάτων δεν έχουν ακόμη αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης στο πλαίσιο του κεντρικού πολιτικού διαλόγου στα κράτη μέλη.

Στο πλαίσιο των εκλογών αυξήθηκαν οι δραστηριότητες ευαισθητοποίησης από τα θεσμικά

¹²² Εκλέχτηκαν 751 ευρωβουλευτές από 190 πολιτικά κόμματα, από 28 κράτη μέλη. 61 % εκλέγονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για πρώτη φορά, 60 % είναι άνδρες και 40 % είναι γυναίκες (αύξηση τριών ποσοστιαίων μονάδων σε σύγκριση με το 2014).

¹²³ Το άρθρο 31 του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 1141/2014, της 22ας Οκτωβρίου 2014, σχετικά με το καθεστώς και τη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων και των ευρωπαϊκών πολιτικών ιδρυμάτων εξουσιοδοτεί τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα, στο πλαίσιο των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να ενημερώνουν τους πολίτες της ΕΕ για τις σχέσεις μεταξύ εθνικών πολιτικών κομμάτων και υποψηφίων και των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων.

όργανα της ΕΕ, τα κράτη μέλη, την κοινωνία των πολιτών και άλλων φορέων. Με πνεύμα κοινής ευθύνης, η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ένωσαν τις δυνάμεις τους με τις δραστηριότητές τους στο πλαίσιο των επικοινωνιακών δραστηριοτήτων τους.

Για τις εκλογές του 2024, η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να εργάζεται για την προώθηση της υψηλής συμμετοχής, της εξάλειψης των αποκλεισμών και της ευρωπαϊκής διάστασης των εκλογών, καθώς και να διαδραματίζει τον ρόλο της ως θεματοφύλακα των Συνθηκών. Θα ενισχύσει τη συνεργασία της με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα άλλα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα με σκοπό την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης των επόμενων εκλογών.

Τα εργαλεία που παρείχε η Επιτροπή για να στηρίξει την ανταλλαγή δεδομένων με σκοπό την αποτροπή της διπλής ψηφοφορίας καθώς και τη σχετική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών λειτούργησαν καλά. Εντούτοις, πρέπει να γίνουν πολλά ακόμη όσον αφορά το θέμα, με την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη, για παράδειγμα, όσον αφορά τον χρόνο και το περιεχόμενο των δεδομένων που ανταλλάχθηκαν για την αποτροπή της διπλής ψηφοφορίας.

Στη σημερινή ολοένα και περισσότερο ψηφιακή εποχή, τα ανοικτά δημοκρατικά συστήματα και οι εκλογικές διαδικασίες μας εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν νέες προκλήσεις στις οποίες πρέπει να προσαρμόζονται. Η Επιτροπή παρενέβη για να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο της εξωτερικής παρέμβασης από όσους επιθυμούν να διχάσουν και να αποσταθεροποιήσουν την ΕΕ. Ανελήφθη πρωτοφανής, συντονισμένη δράση μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων με σκοπό την ενδυνάμωση και τη συμμετοχή των πολιτών, την ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της ανθεκτικότητας, την ευαισθητοποίηση και την αποτροπή των απειλών για την εκλογική διαδικασία, για παράδειγμα, στο πλαίσιο του νέου ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας για τις εκλογές. Αν και ο βαθμός επαγρύπνησης ήταν υψηλός και παρατηρήθηκε σημαντική επιγραφμική δραστηριότητα, μέχρι σήμερα δεν εντοπίστηκαν μεγάλης κλίμακας, συντονισμένες επιθέσεις. Οι πολίτες της ΕΕ φαίνεται ότι είναι πιο ικανοποιημένοι από τις ελεύθερες και δίκαιες εκλογές στην ΕΕ σήμερα από ό,τι πριν από τις εκλογές¹²⁴.

Η ευρωπαϊκή δημοκρατία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει απειλές. Απαιτείται να γίνουν περισσότερα ενόψει των εκλογών του 2024. Η Επιτροπή θα παρουσιάσει έως τα τέλη του 2020 ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τη δημοκρατία με σκοπό να συμβάλει στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των δημοκρατιών μας και στην αντιμετώπιση των απειλών εξωτερικής παρέμβασης.

Οι διακυβευόμενες προκλήσεις απαιτούν ολοκληρωμένη προσέγγιση, η οποία τους ελέγχους και τις εξισορροπήσεις των δημοκρατικών συστημάτων και διασφαλίζει τον σεβασμό όλων των θεμελιωδών δικαιωμάτων, περιλαμβανομένου του δικαιώματος σε

¹²⁴ Βλ. υποσημείωση 11 ανωτέρω. Η εμπιστοσύνη στις ελεύθερες και δίκαιες εκλογές βελτιώθηκε σε 21 κράτη μέλη κατά το χρονικό διάστημα Σεπτεμβρίου 2018 – Ιουνίου 2019.

εκλογές με ελεύθερη και μυστική ψήφο, της ελευθερίας της έκφρασης και της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και των διαδικαστικών διασφαλίσεων.

Θα εξακολουθήσει να προωθείται ο διάλογος με τους σχετικούς διεθνείς εταίρους με θέμα την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών για ανθεκτικά εκλογικά συστήματα.